

ΤΟ ΒΛΗΣΙΔΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ

— Νά 'ντειρευόμουνα κέγώ κανένα' βλησιδι⁽¹⁾ εἶπεν ἡ φιλαινάδα μου ἡ Γιαννιώπισσα, τὴν ὥρα ποῦ ἐσπρωχνε γιά δευτέρη φορά τὸ καφρόμπρικο μεσ' στή θροῦκα καὶ ἄρχιζε νά φουσκώνη μαλακά ὁ καφρές.

— Ναῖρισσα ἓνα βλησιδι σάν τὴ Σάντα.

— Ποιά Σάντα;

— Αὐτήνη ποῦ βλέπεις τώρα στὰ σοκκάκια μπανταλή, σάν ἀγρίμι, τὴ Σάντα· δὲν τὴν ξέρεις;

— Πῶς δὲν τὴν ξέρω! τὴ Σάντα, ποῦ εἶναι ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν μικρῶν παιδιῶν, ποῦ παραδέρνει ζάρκα⁽²⁾, σὲ κακὴ κατάστασι στὰ χιόνια καὶ στοὺς ἡλιους, τὴ μπανταλο-Σάντα;

— Αἱ! αὐτήνη, γιέ μου, ἦτανε μιὰ φορά κυρὰ μεγάλη στὸ χωριό της, μὰ τὸ κακό της κεφάλι, γιὰ νά μὴ δώσῃ στήν Τύχη τὸ κορμπάνι ποῦ ἔπρεπε καὶ γιὰ νάνα καὶ στερημένη τὴν κατάντησε ἔτσι ὁ Θεός, — μεγάλη ἡ δόξα του.

— Μὰ τί κορμπάνι; ἀπὸ ποῖο χωριό εἶναι;

— "Ἐτσι μὲ ρωτᾷς νά σοῦ τὰ λέω καὶ κατόπι μὲ κάνεις τσουμέντο⁽³⁾ καὶ μοῦ λές τσοτόσο καὶ χαλασιά μου καὶ νάντο ὄχε πέση ἡ κατάρροή.

— "Ὀχι· τώρα δὲ σὲ κάνω τσουμέντο.

— Κάμε ὄρσο.

— Βαλλάῖ ποῦ δὲ σὲ κάνω.

— "Ἄλλος τζανανές⁽⁴⁾ καυτός· μὰ ἄς εἶναι ἐγὼ θά στὸ πῶ γιὰ νά μὴν τὴ λυπάσαι· καὶ πές ἐσοῦ ὅ,τι θέλεις· μὰ πιε πρώτα τὴ ν καφρέ σου μὴν κρυώσῃ· στρίψε μου κέμένα ἓνα τσιγάρο ποῦ μάρξει μὲ τὴ ν καφρέ νά τὸ τραβάω· "Ἐτσι· τώρα τὸ λοιπόν, αὐτὴ ἡ Σάντα ἦτανε ἀπόνα χωριό ἐδῶ ὄξω, δὲν ξέρω, κἂν ἀπὸ τὰ Κούρεντα, κἂν ἀπὸ τὰ Γραμμενοχώρια· νὲ ἰσὲ⁽⁵⁾ καὶ ἦτανε λένε στὰ νειάτα της ὀξωτικὴ, ὀξωτικὴ⁽⁶⁾ μὲντ' κοκκαλένια, ἀλήθεια· εἶχε καὶ μιὰν ἀδερφή ἄλλη, χήρα· ἐκεῖνη δὲν ἦτανε τόσο ὁμορφη, μὰ εἶχε καλύτερη ψυχὴ· καὶ ὄρφανή⁽⁷⁾ ποῦ ἦταν, ἦταν λεημονητίνα καὶ θεοφοβούμενη ὅσο νά πῆς· ἅγια ψυχὴ, ἀκοῦς· μοῦ τᾶλεε ἡ κυραμίνα μου⁽⁸⁾, π' τσ' τᾶλεε ὁ πάππης μου ποῦ ἦταν πρωτόπαππας καὶ πνευματικός, παππᾶς πάππου πρὸς πάππου ἀπὸ ἑπτὰ ζωνάρια. Αὐτήνη ἡ ἀδερφή της λοιπόν ἦτανε ὄρφανή, χήρα καὶ εἶχε καὶ τρεῖς τσοῦπρες τῆς παντρειάς. Ἡ Σάντα ἦταν μικρότερη, νεοπαντρεμένη καὶ εἶχε μοναχὰ ἓνα παιδί· ὁ ἄντρας της πλούσιος

(1) Εὐσημα, θησαυρός. (2) Γυμνή (3) Μὲ χοροῖδεύεις. (4) Κοροῖδία. (5) Ἄς εἶναι, δὲν πειράζει. (6) Πολὺν ὠραία. (7) Πτωχὴ. (8) Οὕτω λέγεται ἐν Ἠπειρῷ ἡ μάμμη, ἡ πενθερά καὶ πᾶσα σεβαστὴ γραῖα.

δὲν ἦτανε, μὰ τὴ φύλαγε⁽¹⁾ καλά. Μιὰ νύχτα ἡ ἀδερφή της—Ρήνω τὴν ἐλέ-
γανε—βλέπει ἕνα ἴνορο⁽²⁾ πὼς τάχα μεσ' στὸ σπίτι τῆς Σάντας, στὸ πλευρὸ
ἀπὸ τὴ γωνίστρα ποὺ ἄναβαν φωτιά, ἦτανε θαμμένο βλησίδι⁽³⁾ ἕνα βάζο γε-
μάτο ὄλο ἀπὸ ρουμπιέδες καὶ Μαχμουτιέδες καὶ Κωσταντινάτα χρυσᾶ πα-
ρουσιάστηκε ἕνας Τοῦρκος καὶ τῆς τὸ εἶπε· καὶ ὁ Τοῦρκος, ξέρετε, εἶναι
ἅγιος νὰ τὸν ἰδῆς στὸν ὕπνο σου· καὶ τῆς λέει· «πὲς το τῆς ἀδερφῆς σου
καὶ νὰ σκάψετε νὰ τᾶβρετε, καὶ νὰ κάμῃτε ἐκεῖνο ποὺ πρέπει»· ξυπνάει αὐτὴ
χολασιά της μὲ χαρὰ, τρέχει στὴν ἀδερφή της τὴ Σάντα καὶ τῆς λέει· «μορ'
ἀδερφή τὸ καὶ τὸ· καὶ ὁ Τοῦρκος εἶνε ἅγιος· μὴν νὰ σκάψουμε καὶ νὰ χα-
λέψουμε, μὴν ἔχουμε κἀνένα κισμέτ καὶ γλυτώσουμε ἀπὸ τὴν ὄρφάνια· ἡ
Σάντα πόνηρη⁽⁴⁾, ὅπως ἦτανε τῆς λέγει·

— Δὲ βαρεῖσαι, μορ' ἀδερφή· ἴνορτο ἦτανε, φαντασιά σου· τὸ δικό μας
τὸ κισμέτ φάνηκε ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Εἶπε αὐτά, μὰ ἄλλο ἔβαλε στὸ νοῦ της· τὴ νύχτα—θὰ ἦτανε ἡ ὥρα
τέσσερες τῆς νυχτός⁽⁵⁾—κράζει τὸν ἄντρα της καὶ τοῦ λέει· «τὸ καὶ τὸ μοῦ
εἶπε ἡ Ρήνω ἡ ἀδερφή μου· καὶ νὰ σκάψουμε, καλέ μου, καὶ νὰ χαλέψουμε
μὴ μᾶς ἔβῃ τίποτε κισμέτ καὶ ἰδοῦμε κῆμεις μιὰ καλὴ μέρα»· «νὰ σκά-
ψουμε» λέει καὶ ὁ ἄντρας της. Κλειοῦνε καλά τίς χαρμαμάδες ἀπὸ τὰ παρα-
θύρια, μὴ ἰδοῦνε τίποτε φῶς οἱ χωριανοὶ καὶ βάλουν συμπεέ⁽⁶⁾, παίρνουν
ἕνα τσαπί, χαλᾶνε τὸ μπάσι⁽⁷⁾ ποὺ εἶχαν φκισμένο κοντὰ στὴ γωνίστρα,
σηκώνουν στὰ χέρια τὸ παιδί τους ποὺ ἦταν μικρὸ, παγανὸ κοντὰ⁽⁸⁾ παιδί,
καὶ ἀρχίζουν καὶ σκάπτουν, σκάπτουν βαθειά, γιατί, ξέρετε, τὰ σπίτια στὰ
χωριά δὲν ἔχουν πατώματα, εἶνε μὲ χῶμα. ὅπως στὸ Νησί⁽⁹⁾ ἂν εἶδες καμ-
μιὰ φορὰ· Ὅξω χίλιας ὁ Θεὸς τὸν κόσμον βροχή, κακό, χαλάζι, ἀστραπό-
βροντα, σὺν καληῶρα τώρα καὶ χειρότερα· ποιὸς νὰ βγῇ ὄξω, ποιὸς νὰ
κούση! οἱ γειτόνοι ὄλο κοιμόντανε βαθειά· στὰ χωριά τέσσερες εἶναι σὺν νὰ
ποῦμε ἡμεῖς ἔξη καὶ παραπάνω. Σκάπτουν λοιπὸν, σκάπτουν καὶ ρίχνουν τὸ
χῶμα τριγύρω· τίποτε ἀρχίσιον ἀπελπίζονται.

— Μορὴ γυναῖκα, λέει ὁ ἄνδρας, θάρρω χάνομε τὰ κόπια μας· ἀκου
λαλοῦν οἱ πέτοι⁽⁸⁾ καθαριο εἶμαι γιὰ δουλειά.

— Σὺν ἀλόστιας, τοῦ λέει ἡ γυναῖκα του, φέρε ὄδο καὶ σῦρε ἴποκοί-
μισε τὸ παιδί ποὺ ξύπνησε.

Καὶ πέρνει αὐτὴ τὴν τσάλα καὶ σκάπτει· γκάπ, γκάπ κέρριχνε τὰ χῶ-
ματα πίσω της· γιόμισε τὸ σπίτι, τὰ μπάσια, τὰ στρωσίδια, ὡς καὶ τὰ κο-
νίσματα—μεγάλῃ ἡ χάρι τοῖς—πῆγε ἕνα κατσιζάρι⁽⁹⁾ καὶ χτύπησε κέσβισε
τὴν καντήλα. Τότε ἀκοῦνε ἕνα τράγκ σὺν νὰ χτύπησε τὸ σίδερο μὲ βία σὲ
λαῖνι τραβοῦν τὰ χῶματα, χαλεῦουν, καθαρίζουν, ξανοίγουν καὶ—νάσον!—
βγάζουν ἕνα βάζο βαρὺ βαρὺ, ποὺ ἔσπασε ὁ πάτος του καὶ χύθηκαν ὄξω
ἕνας σωρὸς φλωριά, ρουμπιέδες, μαχμουτιέδες καὶ Κωσταντινάτα χρυσᾶ,
ὅπως τάχε νορευτῆ ἡ Ρήνω, χαλασιά της. Δὲν ἐπίστευαν τὰ μάτια τους· τὰ
τρίβουν, τὰ ἀνοίγουν καλά, πιάνουν στὰ χέρια τὸ χρυσάφι, τὸ πεζάρουν, τὸ
βάνουν στίς τσέπες τους, τὸ βγάνουν, χορεύουν, πηδᾶνε σὺν ζουρλοὶ ἀπὸ τὴ

(1) Συντηρῶ. (2) Τὸ πονηρὸς ἐν Ἠπειρῷ προπαροξύνεται. (3) δέκα πε-
ρίπου μ. μ. (4) Ὑποψία. (5) Χαμηλὸς καναπές. (6) Σχεδὸν νήπιον. (7) Τὸ
ἐν τῇ λίμνῃ τῶν Ἰωαννίνων. (8) Πετεινοί. (9) Λιθαράκι.

χαρά τους· τότε ξύπνησε καὶ τὸ παγανὸ τους τὸ πάνουν κέκεινο στὸ σεντούκι,
τὸ ἀνοίγουν, τὸ βάνουν νὰ τὰ πιᾶση μὲ τὰ χέρια του, κοντεύουν ἀλήθεια νὰ
χάσουν τὸ νοῦ τους οἱ νοικοκυραῖοι.

Ὅταν ἠσυχάσανε κἀπὼς, λέει ὁ ἄνδρας στὴν γυναῖκα του, χωρὶς κἀνε νὰ
φρακίστην τὴν Παναγία—προσκυνοῦμε τὸνομά της—ποῦ τοὺς ἔδωκε τέτοιο
μικριετ, μόνε λέει στὴ γυναῖκα του·

— Τώρα, μορὴ γυναῖκα, τί τὸν κάνομε τόσον παρᾶ;

— Ἄκου ρώτημα! λέει ἡ γυναῖκα του· τί λές καλέ μου; πρῶτα πρῶτα
θὰ φκιάσω ἕνα λαχουρι⁽¹⁾ φουστάνι, ποὺ βαλαν ὄλες οἱ Γιαννιώτισσες καλὲς
κακὲς, ὕστερα ἕνα σάκκο μὲ γούνα ποὺ εἶμαι ζάρκα⁽²⁾ καὶ πάω στὰ ἐγκώμια⁽³⁾
καὶ μὲ κάνουν τζανανέ. ὕστερα ἕνα σπίτι.

— Ἄιντε μορὴ! λέει ὁ ἄνδρας της, κεφάλι ποὺ τῶχετε σεῖς οἱ Ἐδες·
νὰ δεῖξουμε καὶ νὰ φαντάξουμε⁽⁴⁾ πὼς ἔχουμε παράδες, νὰ βάλῃ κἀνα συμ-
πεέ⁽⁵⁾ ἢ πολιτσα⁽⁶⁾ νὰ μοῦ φορέσουν καὶ τίς κλάπες⁽⁷⁾. Ὅχι, γυναῖκα μου,
δὲ μὲ παίρνεις στὸ λαμό σου· τὰ φλωριά θὰ φυλάξουμε καὶ θὰ ζοῦμε κατὰ
πὼς ἐζούσαμε μὲ οἰκονομία καὶ μὲ τὸ μικρὸ ἱράτ⁽⁸⁾ ποὺ μᾶς δίνουν τὰ μούλ-
κια μας· μοναχὰ στὴν ἀδερφή σου, ποὺ τὰ ἴνορευτῆ καὶ εἶναι κἰ ὄρφανή,
μπορεῖ νὰ δόσουμε τίποτε. Ἡ Σάντα ποὺ ἦταν φουρκισμένη πὼς δὲν θὰ
φτιασῇ λαχουρι καὶ γούνα καὶ εἶχε κἰ ἄπονη καρδιά.

— Ἄκους ἐκεῖ λέει θὰν τὰ στερηθοῦμε μεις καὶ θὰν τὰ δώσουμε τῆς
τῆς ἀδερφῆς μου, καὶ σὺν τὰ ἴνορευτῆ καὶ τί! μεσ' στὸ σπίτι μας εὐρέ-
θησαν καὶ σὺν εἶναι ὄρφανή, μήνα τὴν πῆραμε ἡμεῖς ἀπανοθιὸ μας! μὴ
σὲ μέλη καὶ δικονοεῖ αὐτὴ καὶ βρῖκει· ἡμεῖς σὺν δὲν ἔχουμε, δὲν μᾶς λέει
κανεὶς ποῦθεν εἶσαι· ὕστερα, ἐσὺ λές νὰ τὸ βαστάξουμε κρυφὸ ἀπὸ τὴν κυ-
βέρνησι, καὶ πὼς λές νὰ τὸ μαρτυρήσουμε σὲ ξένον! ὄχι γυέ μου, σὺν θὲ
θὲ φκιάσω γ'ὼ τίποτε, κἀλλιο νὰν τὰ βάλωμε στὴν πάντα νὰν τάφήσουμε
στὸ παιδί μας, νὰ μὴ μᾶς φολογάῃ⁽⁹⁾ καμμιά φορὰ.

Τόσο ἤθελε κέκεινος.

— Ἄιντε δά, λέει, ὡς μὴ τὸ ποῦμε κανενοῦ κἰς ρίξομε τὰ χῶματα
στὸ λάκο πάλε μάτα . . . μόνε στάσου· ἔχω ἀκουστά ἀπ' τὸ γέρο Με-
τσοβίτη ποῦνα μοχτάρης⁽¹⁰⁾ στὴν Τζέλοβα, πὼς ἄμα βρῆς βλησίδι μέσ' στὸ
σπίτι σου, πρέπει νὰ σφάξῃς ἕνα κουρμπάνι, καὶ νὰ πῆσῃ τὸ αἷμα του μέσα
στὸ λάκκο πρὶν ματαρρίξῃς τὰ χῶματα, γιατί ἄλλοιὼς κἀποιοὶς πεθνήσκει ἀπ'
τὸ σπίτι σου σταῖφουρλά⁽¹¹⁾ Θεὸς μὴν δόση τέτοιο πράγμα.

— Εὐκόλα δά εἶναι νὰ σφάξομε ἕναν πέττο ἢ μιὰ κόττα.

— Εὐκόλο μὰ τώρα πὼς νὰν τὸν πιᾶσωμε, ποὺ θὰ περάσωμε ἀπὸ τὸν
ὄντᾶ, ποὺ κοιμάται ἡ Ρήνω μὲ τίς τσοῦπαρες της καὶ θὰ πάρουν χαμπέρι.
Γιατί ξέρες, χωριάτικο σπίτι ἦτανε, δυὸ ὄντᾶδες εἶχε μονάχα· γιὰ νὰ μῆς
στὸν ὄντᾶ τῆς Σάντας πέραγες ἀπὸ τὸν ὄντᾶ τῆς ἀδερφῆς της.

— Αἰ δά· τί νὰ σφάξομε! κῆνα σκυλλί νὰ σφάξομε τὸ ἴδιο κάνει.

(1) Ἐν Ἰωαννίνοις λέγεται παροιμιωδῶς ὁ στίχος:

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα ἀπὸ τὴν περηφάνεια

ποὺ φόρεσαν καλὲς κακὲς τὰ λαχουριά φουστάνια

(2) Γυνή. (3) Οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου. (4) Φαντάζω, ἐπιδεικνύμαι.
(5) Ὑποψία. (6) Ἀστυνομία. (7) Σίδηρα, χειροπέδα. (8) Εἰσόδημα. (9) Ψολο-
γάω = καταρῶμαι. (10) Εἶδος δημογέροντος τοῦ χωρίου. (11) Μὴ γένοιτο.

λένε' δὲ σφάζουμε τὸ Μούργου;—ποῦντο κιὰυτό τὸ ζαλιάρικο' ἄκουτο δὲσω πῶς οὐρλιάζεται κακῶρα του' τὸ κεφάλι του νὰ φάη.

— Διάολε, διάολε! ἦλεε ὁ χωριάτης κῆβγαλε τὸ μαχαίρι του καὶ τὸ τρόχαε στὴ γωνιά· τί διάολο νὰ σφάζουμε τώρα, καὶ κοντεύει νὰ ξημερώσῃ.

— Δὲ σφάζουμε τὸ γάττο; λέει ἡ Σάντα, ἢ δὲν κάνει;

— Κάθεται καὶ δὲν κάνει! ποῦντος;

— Νάτος' στὸ γιοῦκο ἀπάνω· πιάστονε. Ὁ γάττος (ἔτσι βλέπεις ἦτανε τὰ ξερατί) σὺν ἄκουσε τὴν ταραχὴ καὶ εἶδε τὸ χωριάτη ποῦ ρίχτηκε ἀπάνω του, μιὰ πηδησιὰ καὶ φεύγει' τρέχει ὁ χωριάτης νὰ τὸν πιάσῃ, ὁ γάττος σκαρφαλώθηκε στὴ θύρα ψηλά καὶ νιαοῦριζε· δίνει ἡ Σάντα, δίνει ὁ ἄντρας τῆς νὰ τὸν πιάσουν, τόσο χειρότερα ὁ γάττος ἀγρίεψε κῆκουζε καὶ τέντωνε τὰ νύχια του καὶ χτύπαγε μὲ τὰ ποδιάρια του, κῆκανε τόσο σαματὰ⁽¹⁾, σὺν νᾶζε μέσα του τὸν δῆλοδοῶ—φτοῦσου τρισκατάρταε μεσ' στὴν τρύπα σου—ὄσο ποῦ ἀπὸ τὸ πολὺ κακὸ καὶ τοῦ γάττου καὶ τοῦ χωριάτη καὶ τοῦ παγανοῦ ποῦ ζήτησε κῆκουζε κιὰυτό, παίρνει χαμπέρι ἡ Ρήγκω χαλασιὰ τῆς.

— Μὰ ποῦ ἦτανε ἡ Ρήγκω;

— Ἡ Ρήγκω—ἔτσι μοῦ εἶπανε κῆμένα κῆτσι ποῦ τὰ λέω—ἡ Ρήγκω ἦτανε στὸν κοντινὸν ὄντᾶ· ἀδερφομοιρασιὰ ἦτανε τὸ σπιτί· ζυτνάει, ἀνοίγει τὴ μεσοθύρα καὶ μπαίνει μέσα.

— Τί τρέχει μορ' ἀδέρφια λέει, τί κάνει' ἔτσι;

Ὁ χωριάτης καὶ ἡ Σάντα ἔμειναν ξεροί' μοναχὰ ποῦ πρόφτασε κῆκρυψε τὸ μαχαίρι του' μὰ δὲν ἤξεραν τί νὰ ποῦν· ἡ Ρήγκω βλέπει διὰ ἄνω κάτω, τὸ λάκο σκαμμένον τὰ χῶματα σκαπετημένα⁽²⁾ σῶλον τὸν ὄντᾶ κατὰλαβε.

— Ἀχ σκυλιά! λέει σκάψατε καὶ βρήκατε τὸ βλησιδί.

Ἡ Σάντα καὶ ὁ ἄντρας τῆς κωτταχτήκανε καὶ μὲνᾶ στόμα καὶ οἱ δύο πιάσανε τὸ ἄρνι⁽³⁾.

— Ὅχι μὴν ἤθραμε κολοκῆθια· ἴσα τὸν κόπο ποῦ κάμαμε ὄλη τὴ νύχτα νὰ σκάψουμε.

— Στὸ μῦλο αὐτὰ Σάντα· ἐγὼ τὸ ἰνορευτινα, κελμαί Σαββατογεννημένη' μὴν τὰ θέλετε ὄλα μοναχοί σας, κελμαί γιαζικ⁽⁴⁾ γιατί κῆγὼ εἶμαι ἄρρανη κῆχω τρία θηλιανά.

Ἐκεῖνοι «ὄχι, ὄχι δὲν ἤθραμε» ὄρκους μόρκους, ἐκεῖνη καὶ καλὰ «ἡ ῥατε» καὶ παρακάλια· αὐτοὶ κατάρτε «ἂν ἤθραμε χαίρι⁽⁵⁾ νὰ μὴ ἰδοῦμε, μορῆ δὲν ἤθραμε τίποτε». Τί νὰ κάμουν, βλέπεις, ἐμπλεξαν' καρδιά δὲν τοὺς ἔκανε νὰ δώσουν, γιατί φοβούντανε· κῆστερα ὁ ἔρμος ὁ παρᾶς εἶναι γλυκός, βλέπεις. Τί νὰ κάμῃ ὁ χωριάτης γιὰ νὰ τὸν πιστέψῃ! μιὰ καὶ καταβάζει τὴν Κυρὰ τὴν Παναγία ἀπὸ τὰ κονίσματα καὶ λέει.

— Μορῆ Ρήγκω τί ἄλλο θέλεις; θέλεις νὰ δαγκώσω τὰ κονίσματα γιὰ νὰ μὲ πιστέψῃς;

— Δάγκωστα, λέει ἐκεῖνη.

— Νά· λέει ὁ χωριάτης καὶ μιὰ καὶ βάνει τὴν Παρθένα στὸ στόμα του καὶ τὴ δάγκωνε· καὶ ἡ Σάντα σὺν νὰ τὴν ἀμπωχνε ὁ Τρισκατάρταος.

(1) Θόρυβος. (2) ριγμένα. (3) τὴν ἄρνησαν. (4) Κοῖμα. (5) Προκοπή.

πιάνει κιὰτὴ τὴν ἄλλη μεριά καὶ τὴν δάγκωνε κιὰτὴ σὺν νᾶταν θηρία, καὶ δὲ φοβιόυνταν τὸ Θεὸ καὶ τὴν Κυρὰ—μεγάλῃ ἡ χάρι τῆς. Τότε ἡ Ρήγκω σῶπασε καὶ λέει μοναχὰ.

— Ἀς εἶναι μορ' ἀδέρφια· καὶ ναῦρατε χαλάλι νὰ σᾶς γένουν' μόνε ρίξτε τὰ χῶματα πάλι μάτα καὶ πατήστε τα μὴν ἔρθῃ κανεῖς τὸ πουρνὸ καὶ βάλῃ σουμπεέ.

— Χά' χά' λέει ὁ χωριάτης νὰ τὰ ρίξουμε' καὶ γιὰ νὰ γελᾶσῃ καλύτερα τὴν ὄρρανη Ρήγκω, ἀρπάζει τὸ φιακίρι καὶ γεμίζει πάλι τὸ λάκκο, χωρὶς νὰ σφάζουν τὸ κουρμπάνι· ἄμα τὸν ἀπόγωσε:

— Καληνύχτα.

— Καλοξημέρωμα.

Ἐφυγε ἡ Ρήγκω, μείνανε οἱ δύο τους.

— Καὶ τώρα μορῆ Σάντα!

— Τώρα ντέ! ποῦ δὲ σφάζαμε τὸ κουρμπάνι! νὰ τὸν ἀνοίξουμε πάλι:

— Μπᾶ δὲν κάνει' καλὰ ἦτανε τότε.

— Ἄιντε μορῆ' λόγια εἶναι κιὰτὰ, λέει ἡ Σάντα· θὰ σφάζαμε τὸ γάττο μαθὲ καὶ κᾶτι θὰ κάναμε' σὰ θέλει ὁ Θεὸς καῖμμενε μου! τί ξέρει καὶ ὁ γεροξεκούτης ὁ Μετσοβίτης! νὰ στρώσουμε τώρα τὸ μπάτσι καὶ νὰ κοιμηθοῦμε. Ἐτσι ἔκαμαν τάχα πῶς ἠσῆχασαν καὶ θέλησαν νὰ κοιμηθοῦνε' μὰ ποῦ ὕπνος! ἡ αἰγὴ τοὺς ἤρε ἄῦπνους καὶ σηκώθηκαν τὸ πουρνὸ⁽¹⁾ σὺν Ραμαζανίσιον· ὡς τόσο δὲν εἶπαν τίποτε σὲ κανένα καὶ δὲν ἔβγαναν νὰ τσακίσουν⁽²⁾ οὔτε ἓνα φλωρί ἀπὸ τὸ φόβο τους· τὰ φύλαγαν στὸ σεντοῦκι καὶ δούλευαν σὺν καὶ πρῶτα· δὲν πέρασε ὁμοῦς λίγος πολὺς καιρὸς καὶ ἀρρώστησε τὸ παιδί τους· ἀρρώστησε, πέφτουν στὸ στρώμα φέρνουν γιατροὺς, παραγιατροὺς ἀπὸ τὰ Γιάννινα, πουθενὰ νὰ πάρῃ τὸ καλύτερο.

Τότε πρωτοχάλασαν ἓνα φλωρί ἀπὸ τὰ βρετίνια καὶ εἶπαν τάχα πῶς ἡ Σάντα ἔβαλε ἄμανάτι τὰ τζοβαερκά τῆς καὶ τὰ πήρε. Μὰ ἡ Ρήγκω τὸ κατὰλαβε καὶ βάρυνε ἡ καρδιά τῆς.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἀρρώστησε τὸ παιδί τους, ὁ Μούργος, τὸ σκυλλί ποῦ ἔλεγαν νὰ κάμουν κουρμπάνι, πήγαινε τὰ μεσάνυχτα ἀπόξω ἀπὸ τὸ παραθύρι καὶ ἔσκιαφε λάκκο μὲ τὰ ποδιάρια του καὶ οὐρλιάζονταν λυπητερά λυπητερά ποῦ ἀνατοῖριάζεν ἡ πέτσα τοῦ κορμοῦ σου· ὄλοι οἱ γειτόνοι τὸ λέγανε.

— Δὲν εἶναι καλὸ πρᾶμμα αὐτό· τῆς Σάντας τὸ καλόπαιδο θὰ πεθᾶνῃ χαλασιὰ τῆς.

Ἡ Σάντα καὶ ὁ ἄντρας τῆς θυμοῦνταν ποῦ δὲν ἔσφαζαν τὸ κουρμπάνι καὶ ἠσυχία δὲν εὐρίσκανε' λέγανε πῶς ἀπὸ κείνο χάνουν τὸ παιδί τους· ὄσο ποῦ μιὰ νύχτα δὲν βάσταξε ὁ χωριάτης, μὰ καθὼς ἐπῆγε τὰ μεσάνυχτα ὁ σκύλλος νὰ οὐρλιάξῃ στὸ παραθύρι, βγαίνει ἔξω, τὸν ἀρπάζει, τὸν σέρνει μέσα, σκάφτει ἓνα λάκκο μὲ τὸ μαχαίρι του κοντὰ στὴ γωνίστρα, ἐκεῖ ποῦχαν εὐρῆ τὸ βλησιδί, καὶ μιὰ καὶ τὸν σφάζει, καὶ χύνεται τὸ αἷμα μὲσ' στὸ λάκκο. Ὁ σκύλλος οὐρλιάζε γιὰ τελευταία φορὰ, τινάχτηκε καὶ αἷμα κάμποσο πήγε καὶ ράντισε τὸ ἄρρωστο παιδί· τότε τὸν σκαπέτησαν⁽³⁾ ὄσω καὶ τὸ

(1) τὸ πρῶν. (2) ἀλλάξουν. (3) ἔρριψαν.

πουρνό⁽¹⁾ είπανε τάχα πώς τόν εσφαζαν γιατί ούρλιαξε και ήτανε γρου-
σουζης.

Μά τί τὸ θέλεις! τοῦ κάκου' ἔπρεπε νὰ τὸν σφάζουν, ὅταν ἔπρεπε,
ὅπως εἶπε καὶ ὁ Τουρκὸς στὸ ἰνὸρτο τῆς Ρήνκας.

Τὴν ἄλλη νύχτα μιὰ κουκουβάγια ἔκατσε ἀπάνω στὸ μπουχαρὶ τοῦς καὶ
δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ κοιμηθοῦν ἀπὸ τὸ θλιβερὸ τὸ λάλημα τῆς' τὸ παιδί τοῦς
ἦταν ἀποφασισμένο· τὴν ἄλλη νύχτα ἡ Σάντα δὲν πρόφτασε νὰ πάρῃ λιγὸν
ὕπνο καὶ ξυπνᾷ με τρομάρα, γιατί νειρεύονταν πὼς ἕνας μαῦρος σκύλλος σὺν
τὸ Μουργο πού εἶχανε σφάξῃ, ἐβγήκε ἀπὸ τὴ γωνίστρα καὶ ἔτρωγε τὸ παιδί
τῆς' σηκώθηκε, τὰγκαλιάζει, τὸ φιλεῖ, βάνει τὸ χέρι στὴν καρδιά του, μὰ
ἔξαφνα πετιέται καὶ κείνο με μιὰ φωνή.

— Μάννα!

— Μάτια, μου λέει ἡ Σάντα, παιδί μου.

— Μάννα, λέει ἐκεῖνο, ὁ Μουργὸς ἤθελε νὰ με φάῃ· μάννα σκιαζομαι.

Τὴν ἄλλη μέρα πέθανε τὸ παιδί τῆς Σάντας' ὁ πατέρας του ἔσκουζε
σὺν γυναῖκα κήλεγε.

— «Ὁμίενα! κάλλιο νὰ μοῦλειπαν σὲ πῆρα στὸ λαϊμό μου παιδάκι
μου' φορτοῦνα στὸ κορμί μου.» Καὶ τραβοῦσε τὰ μαλλιά του σὺν γρηά
γυναῖκα.

Ἡ Σάντα δὲν ἠμπόρεσε νὰ βγάλῃ οὔτε ἕνα δάκρυο· μόνον ἔβγαλε ἀπὸ
ὦρα σὲ ὦρα κάτι ἄγριες φωνὲς καὶ κατόπι τσώπαινε' ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ τὸ
χάνῃ ἡ γυναῖκα' ὕστερα, ὅπου ἔβλεπε μαῦρο σκυλλί, τοῦ ρίχνονταν με τίς πέ-
τρες καὶ τὴν νύχτα ἔβγαλε σὺν τὸν βρουκόλακα καὶ πήγαυε στὸν ταφο τοῦ
παιδιοῦ τῆς κέσκουζε' ὁ ἄντρας τῆς κτύπαζε νὰν τὴ συμμαζέψῃ, μὰ κιαντὸς
πλειὰ σὺν χαμένος ἦτανε. οὔτε νὰ δουλέψῃ μποροῦσε, οὔτε μυαλό εἶχε νὰ
κνττάξῃ τὰ μούλια του' τί τοῦ φαινόντανε; πὼς αὐτὸς τῶφαγε τὸ παι-
δί του.

Ἔτσι ἄρχισαν νὰ φτωχαίνουν καὶ κατάντησε νὰ μὴ βγάνουν οὔτε τὸ
ψωμί τους' τὸ βλησιδί ἔμενε πάντα ἄγγιαχτο, ὅξω ἀπὸ κείνα τὰ λίγα πού ξώ-
δεψαν στὴν ἀρρώστια τοῦ παιδιοῦ των' τόσο ἀπὸ στερεμάρα, τόσο ἀπὸ φόβο
καὶ ἀποκοντρία, ὁ ἄντρας δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ἀγγίξουν ἐκείνους τοὺς πα-
ράδες.

— «Αὐτοὶ μοῦ φάγαν τὸ παιδάκι μου» ἔλεγε· κίσσεσ φορὲς ἡ Σάντα
ἤθελε νὰ τοῦ κάμῃ κουβέντα, αὐτὸς ἔκανε κακὸν κανγᾶ' ἔσκουζε, χτυπιών-
τανε, ἔδερνε καμμιά φορὰ καὶ τὴ γυναῖκα του' ἔσκουζε κέκεινη, ἔβαναν τίς
φωνές· μέρα ἦτανε, νύχτα ἦτανε, σήκωναν τὸ χωριό στὸ ποδάρι' ἡ μαῖρη
ἡ Ρήνκω πήγαυε νὰ τοὺς ἠσυχάσῃ, τὴν ἔδιωξαν' τοὺς ρώταγε τί ἔχουν καὶ
κάνουν ἔτσι, δὲν ἔμαρτύραγαν τίποτε' τὴ βλαστήμαγε κιαντὴ ὁ ἄντρας καὶ
ἔφενγε.

Καὶ τί βλαστήμα εἶχε στὸ στόμα του! « νᾶμπη ὁ Τάδες μέσα σου—
ἐκεῖνοῦ ἐκεῖ—καὶ νάνα καὶ θηλυκό.»

Τέλος πάντων ἡ Σάντα κίνησε ⁽²⁾ ἔγκυος καὶ αὐτὸ τοὺς ἔκαμε κάπως
νὰ ἠσυχάσουν' καὶ οἱ κανγάδες ἀραίωσαν καὶ ἡ παλαβομάρα τους σὺν νὰ
λιγότεφε' ἄρχισε καὶ ὁ ἄντρας νὰ δουλεύῃ-κάφο καὶ ἤλεγαν γὰ τὰ βρετίκια

(1) Πρωί. (2) ἔμεινε.

πάλι τί θὰ τὰ κάνουνε.

Ἄν ἐκεῖνο πού θὰ γεννήσῃ ἡ Σάντα εἶναι παιδί, νὰ τὸ σπουδάσουν
γιατρὸ καὶ νὰ πάνε μέσα στὸ Ρωμῆικο, ἂν εἶναι τσοῦπρα, νὰ πάνουν στὴν
Πόλι νὰ τὴν παντρεύουν καὶ νὰ ζήσουν ἐκεῖ.

Μὰ δὲν ἔλεγαν νὰ δώσουν τίποτε καὶ τῆς ἀδερφῆς-κάφο, πού ἦταν ὀρ-
φανὴ κιαντὴ' γὰ ὁ Θεὸς τοὺς εἶχε ὀργιστὴ καὶ τοὺς καθβαλίκευε ὁ δαίμο-
νας τῆς φιλαργυρίας—αὐτοῦσου Τρισκατάρατε—γὰ ἦτανε τὸ ξεράτι τους ⁽¹⁾
νὰ πάθουν ὅσα ἔπαθον. γιατί εἶχαν ἄπονη καρδιά καὶ δὲ συμπονοῦσαν τὸ
φτωχό, νὰ συχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους, ὅπως ἤλεγε ὁ πάπης μου, πού ἦταν
πρωτόπαπας καὶ πνευματικὸς πάπῃ πρὸς πάπῃ, ἀπὸ ἑπτὰ ζωνάρια,

Καὶ ὅσο κόντευε στὸ μῆνα τῆς ἡ Σάντα, τόσο ὁ ἄντρας τῆς γινόντανε
χειρότερος στὴ φιλαργυρία. καὶ ἅμα τοῦλεγε τίποτε νὰ πάρουν, τῆς ἔλεγε.

— Μὲ τὸ τσιὶ καὶ με τὸ μὴν αὐτὸ χαλιέται ὁ παρᾶς, γυναῖκά μου,
ἡ δουλειὰ εἶναι νὰ μὴ διακονέψουνε τὰ παιδιά μας' κίῶν κάμης καὶ τσοῦπρα,
οἱ γαμπροὶ θέλουνε παρὶ τώρα' μόνε πέρασε ὅπως ὅπως. Καὶ τόσο ἔφτανε ἡ
στερεμάρα του πού καταντοῦσε νὰ μὴν τῆς παίρῃ τσότσο χουμαῖ ⁽²⁾ νὰ φτιά-
σῃ κωλοπάνα γὰ τὸ παγανὸ πού θὰ γένναγεν.

Ὡς τόσο ἦρθε ἡ ὦρα τῆς γιά νὰ λευτερωθῇ καὶ τὴν ἔπιασαν οἱ πόνοι·
τρέχει ἡ ἀδερφή τῆς ἡ κακομοῖρα γὰ τὴ μαμμὴ, μιὰ γρηά πούχανε στὸ
χωριὸ κέκανε καὶ τὴ ψευτομαμμὴ, νὰ πάῃ νὰ τὴν ξελεχωνέψῃ, πού νᾶρθη
ἡ μαμμὴ σαυτὸν τὸν ἀφορισμένον. πού δὲν ἔδινε πεντάρια σὲ κανέναν!

— Νὰ μοῦ δώσετε, λέει μπροστὰ τὸ μετζίτι, καὶ τότες νάρθῶ' πάει ἡ
Ρίνκω χαλασιά τῆς βρίσκει τὸν ἄντρα τῆς Σάντας, τοῦ ζητάει τὸ μετζίτι'
πού νὰ τὸ δώσῃ αὐτός!

— Ἄκους ἐκεῖ λέει πὼς ἡ Νταβάνοβα γέννησε χωρὶς μαμμὴ καὶ ἡ
καπαῖ-Νικόλοβα κιάλλες κιάλλες! αὐτὴ θέλει ἀρχοντίες. Μὰ ἡ Ρήνκω τὸν
ἔστενοχώρησε καὶ τότες ἔβγαλε καὶ τῆς ἔδωκε τὸ μετζίτι, μὰ με βαρεῖα καρ-
διά καὶ με τὸν Ὄξαποδῶ στὸ στόμα.

— Νά, πού νᾶμπη ὁ Τάδες μέσα τῆς κιαντῆς καὶ σένανε.

Ἦτανε κακὴ ὦρα—σῶσε μας Χριστέ μου κιανφέντη μ' Ἄη Γεώργη
νεομάρτυρα. σῶσε μας ἀπ' τὴν κακὴ τὴν ὦρα—καὶ τὸ εἶπεν ὁ ἀφορισμένος
κῆρυγε.

Ἦρθε ἡ μαμη, μὰ τοῦ κάκου' τί νὰ κάμῃ! ἡ Σάντα ἦτανε ξωφρενῶν'
ἔσκουζε, φώναζε, ρίχνονταν, ἔσκιζε τὰ ρούχα τῆς, ἔτρωγε τὰ κρέατα τῆς σὺν
λυσσασμένη' στὴν ἀρχὴ τὸ πήρανε πὼς ἦτανε ἀπ' τοὺς πόνους τῆς γέννας'
μὰ κίοντας ἔπεσε τὸ καποπαῖδι τᾶμοιρο καὶ κακορριζικό, ἡ μάννα γίνηκε
χειρότερα' ρίχτηκε πρῶτα νὰ τὸ πνίξῃ με τὰ νύχια, ὕστερα νὰ τὸ φάῃ με τὰ
δόντια, ἔσκιζεν ὅσους τὴν ἐκλήσιαζαν, ἀφριζε, βλαστήμαγε, καταριώντανε,
σκαπέταγε τὰ προσκέφαλα καὶ τὰ σιντόνια τὰ ματωμένα, πήδησε νὰ ρεῖῃ τὴν
κανδήλα καὶ τὰ κονίσματα καὶ νὰ μαδήσῃ τὰ στεφάνια τῆς, ἦτανε ὀργὴ Θεοῦ.

Καταλάβανε κλειὰ πὼς εἶχε μέσα τὸν Τρισκατάρατο— γλύσε μας
Χριστέ μου καὶ Σταυρέ μου σταυρωμένε—καὶ τρέξανε γὰ τὸν παπαῖ' ἦρθε
ἀμέσως ἐκεῖνος τρέμοντας καὶ διαβάζοντας τοὺς μεγάλους ἐξορκισμοὺς—κάτα
πῶλεγε ὁ πάπης μου—Ἄη Βασιλειοῦ, ἤφερε τὰ ἅγια λείψανα πού εἶχε ἡ ἐκ-

(1) κακὴ εἰμαρμένη. (2) παννὶ Ἄμερικάνικον.

κλήσια, τὸ μικρὸ τὸ δάκτυλο τῆς Γληγορίου. καὶ θέλησε νὰ βάλῃ χεῖρ ἀπάνου της· μὰ τότες δὲ γίνηκε ὁ μεγάλος ὁ σπαραγμὸς ποῦ εἰχτήκε νὰ πνίξῃ τὸν παπᾶ καὶ ἄρχισε νὰ τὸν καταριέται καὶ νὰ τὸν βρίζῃ, μὰ δὲν ἔκρινε αὐτὴ, ἔκρινε ὁ ὄξαποδῶς ποῦ εἶχε μέσα της.

— Τί μοῖρθε, μορὲ κακοῦργε, ψεύτη, ἀγύρη, φονιά, ματοβαμμένε, πόρνε, ποῦ πάτησες τὴ νύφη σου, τὴ γυναῖκα τῆς ἀδελφῆ σου τοῦ ταξιδεμμένου καὶ τὸ παιδί τὸ ρίζατε στὰ νύφη, καὶ τώρα ἤρθες νὰ μὲ φοβερίσῃς ἐμὲ μορὲ κολασμένε, αἰμομύχτη, ληστή! Καὶ ἄλλα τῶλεγε ὁ Τριζατάρατος μὲ τὸ στόμα τῆς Σάντας.

Ὁ χαντακομένος Παπᾶς ἄρχισε νὰ τρέμῃ καὶ νὰ κινεῖ τὰ χεῖλια του δὲν μπόρεγαν νὰ ποῦνε λέξι, μόνον ἐγονάτισε στὰ κονίσματα μπροστά καὶ σταυροκοπιόντανε καὶ μαζί μὲ αὐτὸν ὅλοι σταυροκοπιόντανε καὶ ἀνατριχιάζανε καὶ μὲ τρόμο κυττάζανε τριγύρω τους.

Τότες ἤρθε καὶ ὁ ἄντρας της νὰ τὴνε πιᾶσῃ σὺν χειροδύναμος ποῦ ἦτανε νὰ τὴ ρίξῃ στὸ κρεββάτι νὰ τὴν πατήσῃ ὁ παπᾶς καὶ νὰ ξορκίσῃ τὸν Τριζατάρατο. Ἡ Σάντα ἔπλεε στὸ αἷμα της κέχανε τὴ δύναμὶ της· μὰ μόλις εἶδε τὸν ἄντρα της ἄρχισε πάλι τὰ ἴδια, μὲ ἄλλον τρόπο τώρα.

— Καλώστονε, καλώστονε· ἐσύ εἶσαι δικός μου ποῦσαι· ἐσύ μὲ προσκάλεσες κῆρθε, ἐσύ ξηναβελόνῃ μου, ἐσύ πῶφαγες τὸ παιδί σου· ἐμένα σάγαπᾶω ἐγὼ καὶ σῶσταιλα τὸ βλησίδι στὴ γωνίστρα σου· καλὰ καμὲς καὶ δὲν ἔδωκες παρὰ σὲ κανένας, μήτε στὴ γυναικαδέφῃ σου· ἐγὼ σὲ καββαλίκεψα καὶ γίνηκες τέτοιος· τώρα τὸν ἔχεις τὸν παρὰ στὸν σεντοῦ καὶ τὸν φυλάς γιατεμένε· ἔλα τώρα νὰ σὲ φιλήσω γιὰ τὸ σπολλάετη ποῦ μὲ προσκάλεσες καὶ μέγεις μουσαφίρη. Κι ἀμέσως ρίχεται καὶ τὸν ἀρπάξει καὶ τοῦ κόβει μιὰ δαγκατιά στὸ λαιμὸ ποῦ τῶσσε κοψίδι.

Ὡς τόσο ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ μορραγία, μπαίλησε⁽¹⁾ κέπασε στὸ κρεββάτι σὺν πεθαμένη.

Τρέχουν ὅλοι οἱ χωριάτες μὲ τρομάρα, οἱ κιοτήδες⁽²⁾ μένουν ὄξω καὶ ὅσοι εἶχαν κἀμὴ κρυφὲς ἀμαρτίες, γιατί μαθεύτηκε πῶς ἡ Σάντα τὰ βγάνει ὅλα στὸ φόρο· τρέχει καὶ ὁ μουχτάρης τοῦ χωριοῦ· ἀπὸ στόμα σὲ στόμα πάνε σταυτιὰ τῶν σουβαρήδων⁽³⁾ ὅσα εἶπε γιὰ τὸ βλησίδι, πιάνουν τὸν καλόσον τὸ χωριάτη, τοῦ δίνουν ἕνα δαρμό, μαρτυράει τὸ βλησίδι καὶ τὸ παίρνουν· τότες πλεῖα γίνηκε κι αὐτὸς θηρίο· πιάνει τὴν ἀμοιρη τὴ Σάντα τὴ σκοτώνει στὸ δαρμό καὶ τὴ διώχνει ἀπὸ τὸ σπίτι του· Ἐκείνη ἀγορεύει περισσότερο· πᾶσι ἡ Ρήνω ἡ χαντακούρω⁽⁴⁾ νὰν τὴ μάση, χύνεται νὰν τὴν πνίξῃ· χτυπάει τίς πόρτες τοῦ χωριοῦ, ὅλοι τὴν τρέμουν καὶ κλειδώνονται μέσα.

Ἡ πείνα, τὸ κρύο, τὸ κακὸ, ἡ γύμνια, ἡ τρέλλα, τὰ σκυλλιά ποῦ τῆς ρίχνονται τὴ νύχτα καὶ τῆς ξεσχίζουν τὸ κορμί της, ὁ κόσμος ποῦ τὴ διώχνει μὲ τὰ ξύλα καὶ μὲ τὰ λιθάκια, ὅλα αὐτὰ τὴν ἔκαμαν νὰ πάρῃ τῶν ὀμματιῶν της καὶ νᾶρθῃ στὴν πόλι· ἐδὼ πλεῖα ἀπογίνηκε· ὄντας πρωτοῦρθε, ἦτανε ἀκόμα ὀμορφῆ· τὸ θυμᾶμα σὺν νάταν τότε· ψηλὴ ὅπως εἶναι τὰ κορμιασμένα τὰ ροῦχα της ἄρηναν νὰ φαίνεται ἕνα κορμί κάτασπρο καὶ χλωρὸ ἀκόμη μὲ ὅλη τὴν κακορριζικιά ποῦ τὴν ἔδεργε· μονάχα τὰ μάτια της εἶχανε μιὰ ἀγριότητα καὶ μιὰ φλόγα, ποῦ ὄταν τὰ στύλωνε ἀπάνω σου, σέκανε νὰ φύγῃς

¹ ἔλυποθύμησε. ² δειλοί. ³ ἔφιπτοι χωροφύλακες. ⁴ δυστυχισμένη.

γλήγορα ἀπὸ σιμά της. Τότες πλεῖα ἔπεσε στὰ χεῖρια τῶν μπαντήδων· τὴ σέρνανε τίς νύχτες στὰ στενά, καὶ στοὺς κάμπους, στίς σηλιές, στὰμπέλια, στίς βρίζες, στὰραποσίτια· τὴν ἔπαιρναν πολλὲς φορὲς δέκα, εἴκοσι μπαντίδες, ἀκαρδοὶ ἀνθρώποι, σκυλλιά παραδομένα, καὶ καμμιά φορὰ—φορτοῦνα της—καὶ ἀνθρώποι καλοὶ καὶ μεγάλοι, γιατροὶ, δικηγόροι, ἐμπόροι, μαγαζάτορες ὅσο ποῦ τὴν κατάντησαν ὅπως τὴ βλέπεις. Καὶ πάλι τώρα βρίσκονται θηρία ποῦ τὴν πειράζουν.

Πρῶτα ἀγρίευσε σὺν τὴν κᾶπως ἔμερωσε. Μὰ πῶς δὲν τὴν κόβει ὁ Θεός—μεγάλῃ ἢ δόξᾳ του—πῶς μὲ αὐτὰ τὰ κακὰ ποῦ πέρασε καὶ περάει βρισκεται ἀκόμα στὸ κόσμῳ!

Μὰ τί κακὸ εἶναι τοῦτο! ἄκου τώρα κακορόχοιο⁽¹⁾ ποῦ ρίχνη! ἂ μὰ ζαλόκαιρος ἀλήθεια κι ἀλήθεια! γιὰ ἔλα νὰ ἰδῆς μαζί χιόνι καὶ βροχὴ καὶ ἀγέρας καὶ χαλάζι· ματαίειδες τέτοιο θᾶμμα; γιὰ κῦτταξε· μιὰ θαμπούρα βλέπεις καὶ τίποτε ἄλλο· ἀλλοίμονο τσ' ὄραφονους ποῦ δὲν ἔχουνε δυὸ κάρβουνα

Τὴ στιγμὴ ἔκεινη, μέσα στὴν κομοχαλασιά ποῦ μοῦ ἔδειχνε ἡ Γιαννιώτισσα ἡ φιλαινάδα μου, φάνηκε σὺν ἕνα μαῖρο πρᾶμμα νᾶπεσε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ παραθύρια καὶ ἀκούστηκαν, μ' ὄλη τὴ βοή τοῦ Νότου, κᾶτι φωνές ὄχι ἀνθρώπινες· σὺν νὰ μούγκριζε γελάδι, σὺν νᾶσκουζε γουροῦνι, σὺν νὰ ρεάζονταν λύκος λυσσοσμένος. Ἦτανε ἡ Σάντα· τὰ ξεσκλιδία ποῦ εἶχε γιὰ ροῦχα, τὰ σκόρπαγε ὁ ἀγέρας, καὶ τὸ κορμί της τὸ κατὰμαυρο σὺν τομάρι ἀκατέργαστο κυλιόνταν σχεδὸν ὀλόγυμνο μεσ' στὸ χανδάκι μὲ τὰ νερά, ἔσκαβε τὴ γῆ μὲ τὰ χεῖρια της, γύριζε πίστομα καὶ δάγκανε τίς πέτρες, ὅσο ποῦ τὸ χιόνι τὴν ἄσπρισε καὶ τὴν ἐσκέπασε. Σὲ λίγο ἔπαψε ὁ ἀέρας καὶ τὸ χαλάζι, καὶ μονάχα χιόνι ἄφθονο μὲ λευκὲς παπλωμοῦδες σὺν ἄσπρα πουλιά ποῦ γυρίζουν κοπάδια στὴ φωλιά τους, ἐσκέπασε ὅλην τὴν πόλι καὶ τὰ ξεφυλλα δέντρα καὶ τὰ λιβάδια, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν χαμᾶρα.

Ἡ πονετικὴ ἡ φιλαινάδα μου κατέβηκε νὰ κλεισῇ καλὰ τὴν πόρτα καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἤρθανε σὲ λίγο μὲ βόλους ἀπὸ χιόνια, μὲ ξύλα καὶ μὲ πέτρες, ζητώντας τὴ Σάντα . . .

Τὴν ἄλλη μέρα, τὴν εἶδαμε πάλι ὄρθῃ, νὰ τρέξῃ μισοδιπλωμένη στοὺς δρόμους μὲνα μαζρὸ βρακί ἀπὸ ἰνδιάνα καὶ μέκτινα τὰ μεγάλα δόντια, καὶ μαῖρο καὶ ἀργασμένο πρόσωπο, ποῦ τὴν κάνει ὀμοια μὲ λύκον μᾶλλον παρὰ μὲ ἀνθρώπον, καὶ νὰ διακονεῖ ὅπως πάντα:

— Μωρὴ κᾶκκο⁽²⁾ μωρὴ, δὸμ μωρὴ ψωμί, γιατί πεινάει τὸ σκυλλί ποῦ βρῆε τὸ βλησίδι κέσφαξε τὸν ἄντρα μου μέσα στὰ παιδιὰ μου. . . .

Καὶ νὰ φεύγῃ πρὶν πάρῃ τὸ ψωμί.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ

¹ Λεπτὸ χαλάζι. ² Φιλικὴ προσφώνησις πρὸς γυναῖκα.

Καθώς ποῦ θά τὸ ἀκούσατε, δὲν εἰμ' ἀρχαίος.
Κάμποση πέτρα ἀπὸ τὰ χέρια μου περνᾷ.
Καὶ στὴν πατρίδα μου, τὰ Τύανα, καλὰ
μὲ ξέρουνε· κ' ἔδῳ ἀγάλματα πολλὰ
μὲ διώρισαν Συγκλητικοί.

Καὶ νὰ σᾶς δεῖξω
ἀμέσως μερικά. Παρατηρεῖται· αὐτὴν τὴν Ρέα
σεβάσμα, γεμάτη καρτερία, παναρχαία.
Παρατηρεῖστε τὸν Πομπήϊον. Ὁ Μάριος,
ὁ Αἰμίλιος Παῦλος, ὁ Ἀφρικανὸς Σκιπίων.
Ὅμοιάματα, ὅσο ποῦ μπόρεσα, πιστά.
Ὁ Πάτροκλος (ὀλίγο θὰ τὸν ξαναγγίξω).
Πλησίον στοῦ μαρμάρου τοῦ κιτρινωποῦ
ἐκεῖνα τὰ κομάτια, εἶν' ὁ Καισαρίων.

Καὶ τώρα καταγίνομαι ἀπὸ καιρὸ ἀρκετὸ
νὰ κάμω ἕναν Ποσειδῶνα. Μελετῶ
κυρίως γιὰ τ' ἄλογά του, πῶς νὰ πλάσω αὐτά.
Πρέπει ἑλαφρὰ ἔτσι νὰ γίνουν ποῦ
τὰ σώματα, τὰ πόδια των νὰ δείχνουν φανερά
ποῦ δὲν πατεῦν τὴν γῆ, μὲν τρέχουν στὰ νερά.

Μὰ νὰ τὸ ἔργον μου τὸ πιὸ ἀγαπητὸ
ποῦ δούλεψα συγκινημένα καὶ τὸ πιὸ προσεκτικά·
αὐτόν, μιὰ μέρα τοῦ καλοκαιριοῦ θερμοῦ
ποῦ ὁ νοῦς μου ἀνέβαινε στὰ ἰδανικά,
αὐτόν ἔδῳ ὀνειρεύομαι τὸν νέον Ἑρμῆ.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Τὸ μυτερό σου τὸ σκουφί,
Μίδ' ἀπ' τὴν ἄτριχη κορφή
πέτα κάτω
καὶ φέρε ἀπ' τὸ γλωρὸ τ' ἀχούρι
τὸ διχρονίτικο γαῖδούρι
τὸ βαρβᾶτο.

Ποῦ λάμπ' ἡ πέτσα του γυαλί
καὶ κανεὶς δὲν τὸ καρβαλλεῖ
καὶ τὴ νιότη
τὴν ἀπερνάει στὰ πσινά του
ὀλόρθο, κ' εἶναι τ' ἀχαμνά του
ὄλο ἀξιώτη.

Φέρ' το στὴ μέση τάλωνιοῦ
καὶ στὸ ριζὸ τοῦ πλατανιοῦ
ρίχ' το χάμου·
εἶν' ἡ σειρά του νὰ δοξάση
τοὺς γόνιμους θεοὺς, νὰ πιάσ' ἡ
προσφορὰ μου.

Πόψε παντρεύομαι· γι' αὐτὸ
σοῦ ἀξίζει τέτοιο ἕνα σφαχτὸ
κοτσονᾶτο,
ἔσένα, Πρίαπε ἀσκημομούρη,
ποῦσαι καὶ σὺ σὰν τὸ γαῖδούρι
τὸ βαρβᾶτο.

Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΚΥΝΗΓΟΥ

Διαλαλητάδες στρίγγλοι διαλαλοῦν·
•Τῆς Μάγισσας ἡ κόρη τὸ ἀποφάσισε
•τὸν ἔρωτά της πῶς θὰ δώσει
•σ' ὅποιον τὸ ἀνθρωπομίλητο πουλί
•θὰ πάει καὶ θὰ σκοτώσει.

Ὁ νιὸς κι ὠραῖος ὁ κυνηγὸς σὰν τ' ἀκουσεν,—
«ἐγὼ τὸ ἀνθρωπομίλητο πουλί
θενὰ σκοτώσω γιὰ τὸν ἔρωτά της!»
Ἀρματωμένος ξεκινάει καὶ πάει
Τῶν ἐγκρεμῶν διαβάτης.

Σβαρνίζει τὰ βουνὰ τὰ ξωτικά
καὶ τ' ἄγρια καταρσῆια
καὶ σταματάει σὲ μαῦρο χαραμέρι
στὸ στοιχωμένο δάσος καὶ πικρὸ
στήνει καρτέρι.

Πάνω σὲ πέτρα βρύσης δροσανόβρυτης
ἓνα πουλί σὺλλογισμένο στέκει.
«Ρίξε κελαιδισμό, τι ἄλλιῶς θὰ σὲ σκοτώσω!
«ἂν εἶσαι ἀνθρωπομίλητο, στῆς Μάγισσας
«τὴν κόρη νὰ σὲ δώσω.»

Καὶ τὸ πουλί μ' ἀνθρώπινη μιλιὰ:
«Νιὸς εἶσαι, κυνηγέ μου, κι ὄμορφος πολὺ
«ἂπ' τὸ θανατερὸ τὸ δάσος ἔβγα.
«Στοὺς τέσσερις ἀνέμους σκόρπα τὴν ἀγάπη σου
«καὶ τὸ γραφτό σου φεύγα»!

Ἄγερὶ σὰ σπαθὶ τὰ δεντροκλάδια σαίζει
καὶ παταγὴ μουγγιὰ ζώνει τὸ δάσος.
«Κράτα, πουλί, τὴν ὀρμητιά σου κι ἐτοιμάσου
«τὸ βόλι νὰ δεχτεῖς ἀβόγγιστα
«στὰ χουσοφτέρουνγά σου.»

Ρίχνει τὴ μιὰ, ρίχνει τὶς δυό, ρίχνει τὶς τρεῖς...
χά, χά, τὰ γέλια πέφτουν παγερά,
χά, χά, καὶ μιὰ βολὰν ἀκόμα,
ὁ ὠραῖος καὶ νιὸς ὁ κυνηγὸς, νεκρὸς
σφριάζεται στὸ χῶμα.

Πάνω στὴν πέτρα τῆς δροσόβρυσης
τραγοῦδι ἀνθρωπολάλο τὸ πουλί ἀρχινάει:
«Ἐγὼ εἶμαι, λέει, τῆς Μάγισσας ἢ Κόρη
«ποῦ σέρνω πεθαμένους ἀγαπητικούς.
«λεβέντες δίχως ζόρι.»

ΣΤΡΟΦΗ

Κι' εἶπε τὸ πικρὸ ἀχολοῖ
ἀπὸ τὴν ἀχρολιμνιά
— Πές μου τὴ θυμᾶσαι ἀκόμη
τὴν ὑπόσχεσή σου τὴν παλιά.

— Τρεῖς χιλιάδες χρόνια τώρα,
τὴν ὑπόσχεσή μου τὴν παλιά
τὴν παρέδωκα στὸ ἄγερὶ
ρότησε τὴν καλαμιὰ.

Σὰ ξεβάφει
σὲ χουσαφι
παλαιϊκό,
Κοίτα κάτιο πλαῖσιο
δυσμικό.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ

— Μὴν καταφρονᾶτε
τὴν Ἀλληγορία.
τὴν ὠραία Κυρά.
Πάει νᾶντιφεγγίσει
σὲ θρηνιτικὰ νερά.

— Ὅνειρο, λέν οἱ ἦοιοι,
φόρεσες μαβί.
Μὴν περνᾶς πρὶν μὲ τὸ πῆς
τὸ θλιμένο μυστικὸ
ποῦ σὲ ἀλλοῦν οἱ φλοῖσφοι.
— Μιὰ φορὰ ἀγαπήθηκαν
ὁ Πύραμος κ' ἡ Θοίσβη

I

Ἄγίασεν ἡ σιωπὴ
τὴν κάμαρα τῆ νεκρικῆ·
τὸ λείψανο, μονάχο μὴτε κλάματα
μὴτε λαμπάδες, μὴτε θυμιάματα.
Μιὰ εἰκόνα ἁγίου τώρα ἔπεσε
κ' ἔσπασε τὸ χρυσὸ τὸ πλαίσιό της.
κ' ἔπειτα πάλι, σιωπὴ.
Πνεῦμα, πλανᾶται γύρω, ἡ ματαιότης.

II

Σιγᾶ τῶν πόνων ἡ ψυχὴ·
στὰ βάθη τῶν ὠκεανῶν
τὰ σκοτεινὰ νερὰ σιωποῦνε.
Κάποια μεγάλη ταραχὴ
στὰ σκότη τῶν μακρῶν νυχτιῶν
προσμένουνε καὶ καρτεροῦνε.
Ἐπὶ τὸν κρύφιο πορθμὸ
τοῦ χάρου ἡ βάρκα βγαίνει τώρα,
δίχως κουπί, δίχως, σκαρμό·
πρωθέας ὁ χάρος σκυθρωπὸς
τῆ μυστικῆ μετροῦ τὴν ὥρα,
στὴν πρῶρα τὴν πλατεῖα γερτός.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

M. ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΤΑΙΡΑ

Ἀπόψε πιά μὲ λίγωσεν ἡ θαμπὴ ἀχνάδα
τοῦ λιμανιοῦ μεσ' τὰ γλαυκὰ νερὰ ὡς φαντάζει
στὰ μάκρη ὁ ἥλιος φίλησε τὴ θάλασσα
κ' ὄλο σιγὰ σιγὰ βραδιάζει.

Τὸ περιγιάλι ἀρμύρισε μὲ τὴ φρεσκάδα
τοῦ Ζέφυρου ποῦ ὄγρός ἀχνοσταλάζει
πὰ στὰ γλαυκὰ νερὰ παράπονο
λύπη, λυγμόν, καῦμό, μαράζι

Ἄλαφρὰ ὁ ψαρᾶς πελώγωσε τὸ πέραμά του
μέσα στὴν ἀντηλιά ποῦ κάμνει
τὴν ζωγραφιά ποῦ ἐξιτόραω ἀνείπωτη
κ' ἀπὲ ἀρχινάει βαριά κ' ἀργὰ νὰ λάμνει

Κι' ἔτσι ὡς τὸ λέω, ὁ ζέφυρος ἀγάλια πέφτει
καὶ ὁ μπλάβος οὐρανὸς μεσ' τὸ κρυστάλλι
τῆς θάλασσας κιτάει τὴν ὄψι του
μαζὺ μὲ ὄλο γύραθε τὸ ἀκρογιάλι

Ὅπου ξανθὸ, ἀνιστόρητο, σὰν σὲ καθρέφτη
τὴν ὁμορφιά διπλώνει στὴν ψυχὴ μου
καὶ μὲ λιγᾶει στὰ γόνατα ἄθελα
χλωμόν νὰ πῶ τὴν προσευχὴ μου

Μὰ εὐλαβικὰ ὡς προσεύχουμον ὁ ἥλιος στὰ νέφη
διπλώνεται ἀμαυρός, κ' ὅσο βυθίζει
τὴν δέησην ἡ ζωγραφιά μου λίγωσεν
κ' ἓνα ξανθὸ ἀκρογιάλι μου θυμίζει

Ἄγάπη μου : Πάντα τὸ βράδυ ὁ ἥλιος σὰν βυθίζει
Πάντα τὸ ὅμοιο ξανθὸ ἀκρογιάλι μου θυμίζει

ΠΟΛΗ

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ΑΜΠΟΥ ΑΛΑΛΑ ΕΛΜΑΡΙ (1)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ. Ἐάν ἡ Ἀραβική ποίηση ἔχει δώσει τὴν λεπτοτέραν ἀνάλυση ὅλου τοῦ ψυχολογικοῦ μηχανισμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπαρξέων, αὐτὴ ἐπίσης ἔχει δώσει τοὺς ρυθμοὺς ἐκείνους μέσα εἰς τοὺς ὁποίους στριφογυρίζει ἡ σύνθεση τοῦ ὅλου δράματος, τὸ ὅποιον παίζεται ἀπὸ τ' ἀνισόρροπα ὄντα ποὺ λέγονται ἄνθρωποι.

Τὸ νὰ παραμένει κανεὶς σ' ἓνα περιβάλλον, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ζεῖ, ἀφοῦ γύρω του δὲν ὑπάρχει ζωὴ, ἀλλὰ βρίσκεται ἐκεῖ ποὺ ἔτυχε νὰ βρεῖται ὡς σύμβολον παραστατικῶν τῆς ζωῆς, ὡς κίβδηλη ἀπομίμηση τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς καὶ ἀφοῦ πέραν τῆς φαινομενικῆς αὐτῆς συμβιβαστικότητος θὰ εἶναι παράλογο νὰ θέσει κανεὶς καὶ τὴν ἐλάχιστη προϋπόθεση, ὅλη ἡ ἐπιθυμία τοῦ μεγαλόνηχου ἀνθρώπου ποὺ κυβερνάει τὴ σκέψη του, στρέφεται στὸν ἀφανισμό.

Φαίνεται, ὅτι στὴν ἐκμηδένιση ζητάει νάρκει ὁ ἄνθρωπος τὸ ἓνα, ἀπὸ τὸ ὅποιον νομίζει ὅτι χωρίστηκε στὴν ἐποχὴ ποὺ δὲν εἶχε λάβει ἀκόμα τὴν συγκεκριμένη μορφή του.

Κι αὐτὴ, ἀκριβῶς, ἡ σκέψη ἢ φαινομενικὰ ἀνήθικη κάνει τὸν ἄνθρωπο ν' ἀγαπήσει τὸν ἥλιο, τὶς ὥραιες γυναῖκες, τὰ πουλιά, τὰ λουλούδια, τὶς ὀργανωμένες καὶ τὶς ἀνοργανώτες τάξεις τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, ὅτι ζεῖ στὴν πλατύτερη ἔννοια τοῦ ὥραιου, καὶ νὰ σπλάβει τὸ Νόημα τῆς ἀτόλυτης Ἠθικῆς.

Ἡ ἀλελειψία τοῦ λογικοῦ ὄντος, ποὺ βλέπει πλάι στὴ χαρὰ τὴ θλίψη, ποὺ αἰσθάνεται τὸ ὥρατον καὶ τὸ ἀσχημὸ νὰ συγχίζονται, τὴν ἀποσύνθεση ἀρχῆ καὶ τέλος τῆς σύνθεσης, τὴν ἐλευθερὴ θέληση σκιάβα τῆς ἀδυναμίας, ἔδωκε τὸν τελειότερο κώδικα τῆς Ἠθικῆς.

Καὶ ἡ Ἀραβικὴ Ποίηση, ποὺ ξεχειλίζει ὀλοῦθε ἀπὸ χυμὸ ζωϊκὸ φθάνει πιθανὸν ἀσυνειδήτως καὶ ἀναγκαίως στὴν ἐκμηδένιση τοῦ ἀτόμου σὲ μιὰν ὑπέροχη παρατηρικότητα δίχως κανέν' ἀνικείμενο ἀληθινὴ ἠθικὴ σύνθεση ὅπως ἀντίθετη μὲ τὸν ἀσχημικὸ κώδικα τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ ὁποῖος κοντεύει νὰ μαράνει μέσα μας καθ' αἰσθημα ζωῆς καὶ κάθε βάση Ἠθικῆς Ὑποχρέωσης.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΚΤ ΑΛ ΖΙΝΤ

ΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΑΥΤΟΙ ΓΡΑΦΗΚΑΝ ΓΙΑ ἘΝΑ ΦΙΛΜ
ΒΕΟΛΟΓΟ ΑΡΑΒΑ ΤΗΣ ΑΙΡΕΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΑΦΙ

Θαρθῶ πὼς οἱ λυγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ λόγια ποὺ ξεφρονίζουν οἱ μοιρολογίστρες δὲν ὠφελοῦνε τίποτε στὸ νεκρὸ.

Ἡ φωνὴ ποὺ φέρνει τὸ μήνυμα τοῦ θανάτου μοιάζει παντοῦ τὴ φωνὴ τοῦ κρᾶχτη ποὺ διαλαλεῖ ὅτι ἔφθασε στὸν κόσμον ἓνα καινούριο γεννηταροῦδι.

Ἄραγε αὐτὰ τὰ περιστέρια θρηνοῦνε ἢ τραγουδᾶνε πάνω στὰ εὐκολολύγιστα κλώνια;

(1) Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους Ἀραβας ποιητὰς. Γεννήθηκε στὰ 363 (Ἐγείρα) Τεσσαρῶ χρονῶ τυφλώθηκεν ὀλοκληρωτικὰ. Ἔταν δάσκαλος τοῦ περιφημοῦ ρήτορα Ἀμπού Ζακαρία καὶ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Ἀμπού Γκάσιμ. Ἡ πατρίδα του Μάαρατ ἐλ Νεϊμάν βρίσκεται στὴ Συρία, ἀπὸ αὐτὴν ἔπηρε καὶ τὸ ὄνομα Μάαρι. Ἐγραψε τὸ Λουζούμ

Φίλε μου, νά, οἱ τάφοι μας γεμίζουνε τὶς ἀπέραντες ἐκτάσεις, καὶ ὅμως ποῦ εἶναι οἱ τάφοι μας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἄντ; (1)

Βαδίζετε ἀνάλαφρα πάνω στὸ χῶμα, θαρθῶ, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι καμωμένη ἀπὸ τὰ σώματά μας.

Δὲν εἶναι ἴσιο νὰ δείχνουμε καταφρόνια στοὺς συγγενεῖς μας καὶ στοὺς προγόνους, ἔστω κι' ἂν πέρασαν καιροὶ μεγάλοι ἀφ' οὗτου ἔζοῦσαν.

Βαδίζετε ἀνάλαφρα στὸν αἰθέρα, ἂν εἴμπορεῖτε, καὶ μὴν πατάτε ξεθαρραμένα πάνω στὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων ὄντων.

Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τάφους ἔγιναν τάφοι πολλὰς φορὲς, ἀναγελόντας ὅλο αὐτὸ τὸ συμαζεμα τῶν ἀντίθετων.

Καὶ πολλοὶ κοίτονται θαμμένοι πάνω σὲ ἄλλους νεκροὺς, ποὺ θάφτηκαν σὲ περασμένα χρόνια.

Ρωτήσετε τοὺς Φαρκαντέν(2) πόσους λαοὺς καὶ πόσες πολιτεῖες ἀντίκρουσαν,

Πόσες ἡμέρες ἐπέρασαν καὶ πόσες νυχτιὲς ἔχουν φωτίσει.

Ἡ ζωὴ εἶν' ἓνας πόνος καὶ παραξενεῦομαι βλέποντας ἀνθρώπους νὰ ζητᾶνε ζωὴ πολυχρόνια.

Ἡ θλίψη ποὺ κατέχει σχεδὸν πάντα ἓνα ἄτομο ἐξ αἰτίας μῆδ' ἄνευ, ξεπερνᾶει πολλὰς φορὲς τὴ χαρὰ ποὺ μᾶς δίνει ἡ γέννα.

Οἱ ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν ἀπὸ τὴ δημιουργία γιὰ νὰ ζήσουν αἰώνια κ' ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει στὴν ἐκμηδένιση ἀπατάται.

Γιατί θὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ ἓνα κόσμον ἐργασίας σ' ἓναν ἄλλο κόσμον, εἴτε κόπου εἴτε ἀνάπαυσης.

Ἡ ἀνάπαυση τοῦ θανάτου εἶναι ξεπόσταμα ὅπου ξεκουράζεται τὸ σῶμα γιὰ πάντα, ὅπως ἡ Ζωὴ στὸν Ὑπνο.

Μήπως ἐκαλλιτέρεψεν ἡ τύχη τῶν θυγατέρων τοῦ Χάντιλ(3) καὶ τὸ

μάλα Γιάλζιμ 5 τόμ. Ἡ ἀνάγκη ἑνὸς πράγματος ποὺ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, τὸ Σάκτ ἄλ Ζιντ μὲ σχόλια καὶ σημειώσεις τοῦ ἰδίου Σπίθες ποὺ πέφτουν ἀπ' τὸ Τσακμάκι καὶ τὸ Ἐλ Ἀϊκ σου ἄλ Γιουσούν γνωστὸ μὲ τὸν τίτλο Χάμζα οὐ Ριντφ σὲ 100 τόμους Τὸ δένδρο καὶ οἱ κλώνοι.

Ἀπέθανε στὰ 449. Λέγεται ὅτι παρεκάλεσε τοὺς φίλους νὰ γράψουν στὸν τάφο του τὸν παρακάτω στίχο:

Τὸ ἐναντίον μου πατρικὸν ἔγλημα
Δὲν τὸ ἐπανάλαβα εἰς βάρους κανενός.

1 Λαὸς τῆς Ἀραβίας ποὺ καταστράφηκεν ἀπὸ τὴ θεῖα ὀργὴ ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς εἰδοποίησεν ὁ Θεὸς μέσον τοῦ προφήτου Χούντ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τοῦ Κοράν. 2 Δύο ἀστέρια τοῦ Β. Πόλου. 3 Χάντιλ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ περιστέρια ποὺ εἶχε πάρει ὁ Νῶε μέσα στὴν Κιβωτὸ. Τὸ κατεβρόχθισε ἓνα θηρίο ἀγριο. Ἡ λαϊκὴ παράδοση πιστεύει ὅτι τὸ κικύβισμα τῶν περιστεριῶν εἶναι ὁ θρηγὸς τους γιὰ τὸν κακοθάνατο προπάππο τους.

καλλιτέρεμ' αὐτὸ λιγότερε τῆ θλίψῃ τους :

Ἦ. εὐλογημένες νὰ εἰσθε ἀπ' τὸ Θεό, σεις, ποὺ ἐκρατήξετε τόσον καιρὸ τοὺς δεσμοὺς τῆς συγγένειας.

Δὲν ἐλησμονήσετε ἕναν ἀπὸ τοὺς δικούς σας, ποὺ πέθανε στὰ περασμένα χρόνια μπροστὰ ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ Ἄντ.

Κι' ὅμως δὲν μ' εὐχαριστεῖ αὐτὸ ποὺ κάνετε, σεις, ποὺ ἔχετε τὸ περιδέραιο γύρω στὸ λαιμό σας.

Ἀφαιρέσετε ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐνδύματα ποὺ φορεῖτε καὶ δανεισθεῖτε ἀπὸ τὸ χιτῶνα τῆς νύχτας ἕνα φόρεμα πένθους.

Καὶ ὕστερα πηγαίνετε στὰ σπίτια ποὺ εἶναι νεκροὶ καὶ θρηνηστε τὴ θλίψῃ μὲ τὶς κοπέλλες.

Πέρασε τὴ ζωὴ του ἐρημίτης, ζητώντας ν' ἀνακαλύψει καὶ νὰ μελετήσῃ τὴν ἐπιστήμη.

Βυθίζοντας σ' ἕνα γυάλινο δοχεῖο τὸ χέρι του ποὺ βαστοῦσε τὴν πένα κ' ἔβγαζε μέσαθε ὑγρό.

Ἄνθρωπος ποὺ τὸ χέρι του δὲν ἄγγιξε τὸ κίτρινο χουσάφι ἀποφεύγοντας τὰ πλοῖσια βελούδα.

Ἀποχαιρετήσετε αὐτὸ τὸ μεγάλον ἄνθρωπο, ὦ φίλοι μου, τὸ χαιρεσας εἶναι ἡ εὐκολώτερη προμήθεια ποὺ εἴμπορεῖτε νὰ τοῦ κάμετε.

Καὶ νίφετέ τον μὲ δάκρυα, ἂν εἶναι ἀγνά, καὶ κλείσετέ τον μέσα στὰ σπλάχνα σας.

Κ' ἐτοιμάσετε τὸ σάβανό του μὲ φύλλα τοῦ Κοράν, γιατί τὸ μεγαλειὸ του ξεπερνάει τὴν ἀξία ποὺ ἔχει τὸ πλεόν πολύτιμον ὕφασμα.

Καὶ ἀκολουθήσετε μὲ προσευχὴς τὸ νεκροκράββατο καὶ ὄχι σκούζοντας καὶ τραγουδώντας θλιβερά, θλίψῃ ἀνώφελη κ' ἐνασχόληση δίχως κανένα σκοπὸ.

Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑποτάσσεται στὴ θλίψῃ, λέει πολλὰς φορὲς πράγματα ποὺ δὲν πρέπει σ' ἕναν ἄνθρωπο λογικό.

Πῶς εἶσαι στὴν καινούρια σου θέση, ὦ ἄνθρωπε, ποὺ ἀξίζει νὰ μένει ἢ θύμησή σου κοντά μας :

Μὴν ἀφίσεις τὴ γῆ νὰ σὲ ἀλλάξῃ, ἀλλὰ διατήρησε τὸν ἑαυτό σου σὰν τὸ σπαθὶ μέσ' στὸ θηκάρι.

Εἶναι θλιβερὸ ν' ἀνακατέψουν οἱ νύχτες τὰ συντρίμια τῆς κεφαλῆς σου μὲ τῶν ποδιῶν σου τ' ἀπομεινάρια.

Ἦμουν α φίλος τῆς νεότης, ὅταν ἠθέλησε νὰ μὲ χωριστεῖ, ἐλάβθηκα τὴ θέλησή της.

Καὶ εἶδα, ὅτι, μὲ τὸ νὰ φανῶ εὐγνώμων στὴν πρώτη μου φίλη, φέρθηκα σὰν ἄνθρωπος τοῦ ἔχει γενναῖο τὸ φρόνημα.

Κ' ἐγδύθηκα πρόωρα τὴ νεότη καὶ θαρροῦσα ὅτι καὶ σὺ θὰ τὴν περνοῦσες μὲ τοὺς συνομήλικούς σου.

Χαίρετε, σεις οἱ δυὸ καλλιτέροί μου φίλοι⁽¹⁾ ποὺ ἐφύγετε, καὶ ποὺ ὁ τάφος σας θὰ ποτίζεται ἀπ' τοὺς διαβάτες ποὺ πηγαίνονται.

Ἄν τὸ ξεπροβόδεμα γένονταν μὲ δάκρυα, τὰ δάκρυα θάσβυναν τὶς ἀράδες τῶν στίχων μου.

Ὁ Ζουχάλ ἂν κ' εἶναι στὴ θέση του τὸ καλλίτερο ἀστέρι προσμένει μὴ μὲρα γιὰ ν' ἀποθάνει.

Καὶ τὴ λάμψη τοῦ Μάριχ, ἀκόμα, τὴν παραφυλάγει μὴ μὲρα γιὰ νὰ σβύσει τὸ φῶς του μ' ὅλον ποὺ βρίσκεται τόσο ψηλά.

Καὶ οἱ Σουράια⁽²⁾ εἶναι καταδικασμένες μὴ μὲρα νὰ σκορπιστοῦνε καὶ τὸ κάθε ἀστέρι θὰ ξεμοναχευτεῖ.

Μακροχρόνιος ἄς εἶναι ὁ μεγαλόκαρδος ἄνθρωπος, μ' ὅλη τὴ ζηλοφτόνια τοῦ κακοῦ.

Κάθε σπίτι προορίζεται νὰ εξαφανισθεῖ, τόσον τὰ σπίτια τῶν ἀρχόντων ὅσον οἱ φωλίτσες τῶν ἀδύνατων περιστεριῶν.

Κ' ἐκεῖνος ποὺ ἐτοιμάζεται γιὰ ὁδοιπορία τοῦ εἶναι ἀρκετὸς ὁ ἥσκιος ποὺ ἀπλώνουν ἐπάνω του τὰ κλώνια ἐνὸς δένδρου.

Νά, ὁ δρόμος ποὺ ἐχάραξε τὸ θεῖον γιὰ ὅλα τ' ἀνθρώπινα ὄντα, μολονότι διαφέρουν ἀναμεταξύ τους, ἀφοῦ ἄλλα ἔρχονται γιὰ νὰ διδάξουν στὸν κόσμον τὸ κακὸ ἐνῶ ἄλλα πάλιν ἔρχονται νὰ μάς μαθουν τὸν ἀντίθετο δρόμο.

Κ' ἐκεῖνο ποὺ κάνει τὸν κόσμον νὰ μένει ἐκστατικός, εἶναι ἡ τύχη τοῦ ζῶου ποὺ ἐπλάσθη ἀπὸ τὴν ἄψυχη οὐσία.

Ὁ σοφώτερος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἄφησε νὰ τὸν ξεγελάσει ὁ τωρινὸς ὁ κόσμος, ποὺ εἶναι γραμμένο του ν' ἀφανισθεῖ.

ΜΕΤΑΦΡ. ΔΟΚΙΜΗ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΑΒΙΚΟ
Χ. ΣΑΛΑΜΠΙ ΚΑΙ Χ. Ζ.

¹ Ἡ νεότη καὶ ὁ νεκρός. ² Ἡ Πούλια.

Τὸ νεώτερο πνεῦμα σὲ πολλές του ἐκφάνσεις ἠθέλησε νὰ φθάσει τὸ ἡδυπαθὲς μεγαλεῖον τῆς ἑλληνικῆς κλασικότητος. Γιὰ μιὰ τέτοια προσπάθεια δὲν ἀρκεῖ ἡ φιλολογικὴ συναίσθησις τοῦ κλασικισμοῦ, χρειάζεται κατὰ περισσότερο μιὰ κλασικὴ ἠθικὴ προσπάθεια. Οἱ δημιουργοὶ τῶν ἑλληνικῶν ρυθμῶν ἔζησαν τὴν τελειότητα τῶν γραμμῶν τους στὴ διάφανη ἀτμόσφαιρα, στοὺς πλούσιους τόνους τοῦ ἡλίου, στὰ ὄργια τῶν συμποσίων, στὰ πλαστικά σώματα τῶν ἐφήβων, ἀλλὰ πρὸ πάντων στὰ ὄραια κορμὰ τῶν ἑταίρων. Οἱ Ἀθηναῖοι, χειροκροτοῦντες τὴ Φρύνη, ποὺ προκαλοῦσε τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἡλίου, μὲ τὶς γεμάτες ἀπὸ μιὰ νοητῆ ἡδυπάθεια καμπύλες τοῦ κορμοῦ της, μέσ' ἀπ' τὴ μουσικὴ τῆς δεκάχορδης λύρας τῶν κυμάτων, ἐχειροκροτοῦσαν αὐτὴ τὴ βιοτικὴ μορφή τοῦ ἀρχινισμένου Ἀριστοουργήματος ποὺ συνεπληρώνετο στὰ μονοπάτια τοῦ Σούνιου καὶ στοὺς βράχους τῆς Ἀκρόπολης, μὲ τὶς θαυμάσιες εὐθεῖες τῶν ἀδιακόπως πάλλομένων χρωμάτων, ποὺ ἔπασχαν τὶς ὀραιότερες διαθλάσεις πάνω στὰ μάτια ποὺ ἦσαν ὑγρά ἀπὸ τὸν ἄνεμό.

Οἱ εὐμορφεστίαι τῆς Ἀσπασίας, σκόρποῦσαν στὸν κόσμο ἓνα νόημα χαρᾶς, ξεπνοῦσαν τὰ πνεύματα ποὺ ὄνειρευόνταν καὶ τὰ ἐξανάγκαζαν νὰ συνθέσουν τὸν ἐνδοξότερο ἔμνο γιὰ τὸ στήθος τῆς Ἀφροδίτης, αἰώνιο κύκλο ἀπ' ὅπου ξεκινᾶν καὶ ὅπου ἀφαιρῶνται ὅλα τ' ἀνθρώπινα ὄντα. . . Καὶ ὅλοι, γύρω της, μεθυσμένοι ἀπ' τὴ χαρὰ τοῦ θαυμασμοῦ γιὰ τὸ νέο θέαμα, ἠθελαν νὰ δοκιμάσουν καὶ τὴ χαρὰ τῆς νέας δημιουργίας. Κ' ἐκεῖ ποὺ προηγουμένως εὔρισκαν, ὅτι ἡ λεπτὴ γραμμὴ, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν ἀπέδιδε τὸ ἰδεῶδες των, τώρα, ξαφνικὰ αἰσθάνονταν στὰ χέρια τους μιὰ ἀντιρροπία θανάτου, ἓνας λυγρὸς τραγικῆς ἀποτυχίας τοὺς ἐσφιγγε. Κ' ἐνῶ ἔμεναν ἀποκαμωμένοι ἀναθυμόνταν τὸ ζωντανὸ ποίημα ποὺ ἔζησαν λίγο προητέρω κ' ἐνθουσιασμένοι ἄφιναν ὅλες τὶς αἰσθήσεις τους νὰ ζήσει ἢ καθεμίᾳ τους κ' ἀπὸ μιὰ ζωὴ. Αἰσθάνονταν, τότε, νὰ πλανῶνται γόνιμα τὰ σπέρματα τῆς σκέψης των, ἔτοιμα νὰ πολλαπλασιασθοῦν σὲ μιὰ ἀδιάκοπη σειρά κ' ἔφθανε ἐπὶ τέλους, ὅστερα ἀπὸ μιὰ ἐπανάληψη διαταγῶν κ' ἐμποδίων, ἢ φλογερῆ καὶ ἀποφαστικὴ στιγμή ποὺ συγκροτοῦνται ὅλες τὶς δυναμικότητες, τὰ βήματα, τὶς ἐπιθυμίες μας γύρω στὴ ζωοφόρο λαμπάδα τοῦ Προμηθέα. Καὶ τότε, μὲ τὴ δυνατότερη ἐξωτερικὴ ἀναπαράστασις ἔστηνε τὸ κερδισμένο τρόπον στὸ βῆμα τῆς ἀνθρώπινης συγκίνησης.

Μιὰ ζωὴ στεγνὴ, δίχως τὴν ποικιλία χρωμάτων, μύρων, δίχως τὶς εὐμόρφες κουβέντες σὲ μιὰ γωνία μισόφωτη, τὴ χαρούμενη ὀσμὴ τῶν φίλων μὲ τὰ ὄραια μέτωπα, ποὺ τὰ φιλάει ἢ αἶρα καὶ σκοτεινιάζουν μόλις ἀπὸ μιὰ τρυφερὴ καὶ ὄνειρῶδη ἀνησυχία, τὰ μισὰ παραμύθια τῆς ἀγάπης ποὺ ὄλο καὶ ψέμματα λένε, τὰ χάρδια τῆς ἑταίρας ποὺ ἐξαγνίζει τὴν ὑπαρξή μας πᾶνον στὰ στήθεια της· μιὰ ζωὴ δίχως αὐτὰ εἶναι καταδικασμένη στὸ σκληρότερο θάνατο. Μοιάζει τὸ θῦμα, ποὺ ἔδεναν ζωντανὸ οἱ ἑτροῦσκοι λησταὶ μαζὺ μὲ πτώματα πολυκαιρινά.

Πρέπει νὰ ρουφήξει κανεὶς ἓνα κύπελλο γεμάτο φωτιά, ποὺ ἐσυγκλόνησε τὸ Σύμπαν πρὶν ἀκόμα ἀρχινήσει ὁ δρόμος τῶν χρόνων, γιὰ νὰ δυνηθεῖ νὰ δώσει στὸ προηγούμενο ἔργο του, ποὺ εἶχε τὴν ἀκινήσιάν καὶ τὴν παγερότητα τοῦ θανάτου, τὴν ἐξακολουθητικὴ καὶ ἀμετάβλητη ζωὴ τοῦ Ἀριστοουργήματος ποὺ ἔζησε σὲ μερικὲς εὐτυχισμένες στιγμὲς καὶ τὴν ἔκλεισε ἀγνή μέσα σὲ κύκλο ἀπὸ φλόγες.

Τὴν ὥρα, ὅπου ἡ ὕλική μας ὑπόστασις συγκινεῖται ἀπὸ τὴ θύμησις τοῦ δημιουργικοῦ φίλιου τῆς φωτιάς, τότε τὸ πνεῦμα, ποὺ ὑποψιάζεται τὴ ζωὴ σὰν ἓνα χειμωνιάτικο παραμῦθι καὶ ἡ ὑποψία του εἶναι ἀδελφὴ τῆς ὑποψίας τοῦ γέρω Καγιάμ μπροστὰ στὰ πῆλινα ἔργα τοῦ φτωχοῦ ἀγγειοπλάστη, νομίζει ὅτι εὔρισκεται στὸ τέρας τοῦ πόθου του, καὶ ὅτι συνέλαβε τὸ ἀτόλυτον ποὺ ζητοῦσεν ἀπὸ καιροῦ. Αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του ξένο στὴν προηγούμενη φύση του, καὶ θαρρεῖ, ὅτι ταξιδεύει μέσα σὲ πύρινους κύκλους. Φροντίζει νὰ φθάσει μακριὰ γιὰ νὰ δυνηθεῖ ἢ χαμένη ψυχὴ του μὲ μιὰ μεγάλη προσπάθεια νὰ γίνῃ φύση, καὶ νὰ κατορθώσει μὲ τὴν εὐθυμία τῆς ἀφῆς νὰ δώσει στὴν ὕλη μορφή ἔξω ἀπὸ τὶς θετικὲς μας αἰσθήσεις, νὰ τὴν καταστήσει αὐτὸ φαινόμενο. Καὶ μοιραῖως φθάνει σὲ μισοαρνητικὰ ἀποτελέσματα, ἀφοῦ ὅλες οἱ ἀναζητήσεις του προετοιμάζονε μιὰ μεγάλη ἀποκάλυψη, τὴν παντότητα τοῦ ρυθμοῦ, ἐνὸς συμβάντος, δηλαδή, αὐτο-ορατοῦ. Βλέπει τὸν ἑαυτό του, σὰν τὸ Φάουστ δεμένο στενὰ μὲ τοὺς δαίμονες τοῦ ρυθμοῦ, στοὺς ὁποίους κατορθώνει νὰ ἐπιβάλλεται, ὅστερα ἀπὸ μιὰ μυστικὴ συμφωνία. Κ' ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ οἱ σκέψεις ἔρχονται ὅστερα ἀπὸ τὴ μεγάλη δράση, γαλήνιες, ἀπλές, ρυθμικὲς, τείνοντες πρὸς τὸ τέλειον καὶ ξαφνικὰ εὐρισκόμεθα θεαταί, μπροστὰ σ' ἓνα μεγάλο θαῦμα ποὺ συντελεῖται στὴ ζωὴ μέσα, ὁ Διόνυσος συγχωνευμένος μὲ τὸν Ἀπόλλωνα.

ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Καὶ τὰ παιδιά μεγαλώνουν μὲ τὰ βαθειά τους μάτια
καὶ δὲ γνωρίζουνε τίποτε, μεγαλώνουν καὶ πεθαίνουν
καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τραβάνε τὸ δρόμο τους.
Τὰ πικρὰ ὀπωρικὰ ὄριμάζουν καὶ στάζουνε γλύκα
καὶ τὸ βράδυ πέφτουν σὰν πουλιὰ πεθαμένα
καὶ κοιτώνται κάμποσες μέρες καὶ σαπίζουν.
Καὶ πάντα ὁ ἄνεμος πνέει καὶ πάντοτ' ἐκ νέου
ἀφιγγραζόμαστε καὶ προσφέρουμε κάποια μιλήματα
κ' αἰσθανόμαστε τὴν ἡδονὴ καὶ τὴν κούραση τῶν μελῶν μας.
Καὶ οἱ δρόμοι γλυστρᾶνε μὲς ἀπ' τὴ γλῶσση καὶ κάποια μέρη
δῶθε καὶ κείθε, εἶναι γεμάτα λαμπάδες, δέντρα καὶ νερὰ κοιμισμένα
ποὺ φέρνουνε φόβο, στεγνά, πτωματώδη . . .
Γιατί τοῦτοι ὑψώθηκαν παραπάνου καὶ δὲν ἐξισώνονται
ποτέ ἀναμεταξύ τους; καὶ ἄραγε νάναί ἀμέτρητοι.
Τί διαφέρει τὸ γέλιο, τὸ κλάμμα ἢ τὸ γλῶσσημα;
Τί μᾶς χρησιμεύουν ὅλ' αὐτὰ, κ' αὐτὰ τὰ παγνίδια,
σ' ἐμᾶς ποὺ δίχως ἀμφιβολία εἴμαστε μεγάλοι κ' αἰωνίως ἐρημικοί
σ' ἐμᾶς ποὺ ὅταν προχωροῦμε δὲ ζητάμε κανένα σκοπό;
Σὲ τί μᾶς χρησιμεύει ἐπίσης ἂν εἶδαμε πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα;
Κι' ὅμως λέει ἄρκετά, ἐκεῖνος ποὺ λέει «Ἐσπέρα»
μὰ λέξη ἀπ' ὅπου ξεχύνεται ἡ μελαγχολία καὶ ἡ θλίψη,
ὅπως ἀπὸ τὴν κοιλὴν κερήθρα στάζει τὸ μέλι ποὺ εἶναι βαρὺ.

RICHARD DEHMEL

Η ΒΡΑΔΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΤΙΚΙΑΣ

Ὡ καλέ μου, στὰ θερμὰ προσκεφάλια,
ἢ δέησή μου σὲ σένα ἀνεβαίνει τὸ βράδυ!
Ἄν τοῦλεγα . . . ἂν τῶξευρε
τί φλόγα ἐρημικὴ μὲ κυριεύει!

Κόσμε! πότ' ἐπὶ τέλους θὰ δυνηθῶ νὰ τὸν ἀγκαλιάσω
Ὡ! κάμε με νὰ ὄνειρευτῶ πῶς τὸν σφίγγουν τὰ χέρια μου,
ὄτ' εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ὄτ' εἶμαι ἡ γῆ,
καὶ κρέμαμαι ἀλάκαιρη στὸ φιλί του,

Ἡ λεβεντιά του ποὺ καίει, ὦ! ἄς μὲ πλημμυρίσει
κι ἀπὸ τὴ σάρκα μου ἄς στάξει φωτιά!
Ὡς ποὺ νὰ κυλίσουμε ἀντάμα
σὲ μιὰν ἀπόκοσμη ἀνδρακιά, ὦ κόσμε!

Κόσμε τῶν λάμπρων, κόσμε τῶν γλυκῶν ρόγγων,
ὦ νύχτα τοῦ πόθου, κόσμε τοῦ βάσανου.
Ἡ γῆ σ' ἀποζητάει ἥλιε, ἥλιε ἄρσενικέ!
Ὡ καλέ μου, ἀγαπημένε μου, ἄντρα μου.

ΜΕΤΑΦΡ. Π. Τ.

PIERRE LOUYS

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

Ἐχει ἡ Ἀτιθίδα, ἡ χορεύτρια τῆς Λυδίας, ἑφτά πέπλους δλόγυρα τῆς.
Ξετυλίγει τὸν κίτρινο πέπλο καὶ ξεπλέκονται τὰ μαῦρα μαλλιά τῆς,
Ὁ ρόδιнос πέπλος ἀπὸ τὸ στόμα τῆς γλυστρᾶ,
Καθὼς πέφτει ὁ κατάσπρος πέπλος δείχνει τὰ δλόγιμα μπράτσα τῆς,
Λευτερώνετ' τὰ μικρούτσικα στήθια τῆς
ἀπ' τὸν κόκκινο πέπλο ποὺ ξεκομπιάζει.
Τὸν πράσινο πέπλο κατεβάζει ἀπ' τὰ δλοστρόγγυλα πόδια τῆς,
Τραβάει τὸ γαλάζιο πέπλο ἀπὸ τὴν πλάτες τῆς καὶ μὲ τὸν τελευταῖο
διάφανο πέπλο τὴν ἤβη τῆς πατᾶ.
Οἱ νέοι τὴν θερμοπαρακαλοῦνε πίσω ρίχνει τὸ κεφάλι.
Μόνο στὸν ἦχο τῆς φλογέρας τὸν ξεσκίζει λιγάκι, ἔπειτα δλότελα καὶ
μὲ τοῦ χοροῦ τὰ κουνήματα, μαζεύει τ' ἄνθια τοῦ κόρμου τῆς.
Καὶ τραγουδάει: «Ποῦ εἶναι τὰ ρόδα μου; ποῦ εἶναι οἱ βιολέττες
οἱ μυρωδάτες μόν! ποῦ εἶναι τὰ μπουκέτα μου ἀπὸ μαϊντανό!
—Νά, τὰ ρόδα μου, νά, σᾶς τὰ δίνω. Νά, κ' οἱ βιολέττες μου, τίς θέτε;
Νά, οἱ σγουρωτοὶ ὄραϊοι μαϊντανοὶ μου!»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΛΛΟΓΗ, CHANSONS DE BILITIS
ΜΕΤΑΦΡ. Β. Κ. Π.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ: Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗΑ

Ἡ χειρότερη ἂν ὄχι ἡ μοναδική περιπέτεια πού φαρμάκωσε τή νεογέννητη φιλολογία μας, εἶναι ὀλοφάνερα ἡ γλωσσική περιπέτεια. Ἡ ἀντίδραση στήν ἀπονεκρωτική ἐπίδραση τῆς καθυστεύουσας, κατάντησε σκοπός, καί ὄχι μέσο γιά νά ζητηθεῖ ἕνας ἁρμονικώτερος, ἕνας πιό αἰσθητικός τρόπος ἐκφρασης τῆς σκέψης.

Καί ἐνῶ γύρω μας ἡ Τέχνη ἔφτασε νά ἐπιδιώκει τήν ἀνεξαρτησία της ἀπό κάθε βιοτική ὑποχρέωση κα' ὑπερήφανα νά προχειρίζεται σέ ἀξίωμα τὸ δόγμα «Ἡ Τέχνη γιά τήν Τέχνη», ἐμεῖς, στό στενό μας περιβάλλον, ὀδηγημένοι ἀπό τίς ἀνάγκες τῆς στιγμῆς, ταπεινοί καιροσκόποι, μέ καλογερικό πείσμα καί φανατισμό, χρόνια τώρα τριγυρίζουμε τὸ λάβαρο πού κάποια δασκαλική ἀντίληψη ἔβασε: «Ἡ Τέχνη γιά τὴ Γλῶσσα.» Τὸ φαινόμενο αὐτὸ κατὰληξε νά μᾶς κάνει, ἦσο καὶ ἄθελα ἴσως, νά μιμούμαστε χίλιες δύο τεχνοτροπίες, ξένες ἢ καὶ δικές μας ἀκόμα, καί νά θαρροῦμε πῶς, ἅμα μιὰ μίμηση τὴν στολίσουμε μέ τὰ χαρίσματα πού κλείει κάποιον φιλολογικὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα, τὴν προοιβάζουμε διὰ μιᾶς καί σέ ἔργο Τέχνης.

Ἡ παθολογικὴ ἐκδήλωση τοῦ φαινομένου βρίσκεται εὐκόλως ἐνδεικτικῶς μεταφράσεις πού τελευταία γίνονται ὄχι γιά ν' ἀνταποκριθεῖν σέ ἀνάγκες καλλιτεχνικῆς συνείδησης, ἀλλὰ γιά ν' ἀποδείξουν πῶς «Ὁ Ἀνθρώπινος μηχανισμός», γιά παράδειγμα, γραμμένος ἀρχικά στή καθαρεύουσα, μπορεῖ νά μεταφραστῆ καί σέ μιὰ γλώσσα πού μοιάζει μέ τὴν δημοτικὴ.

Τὸ ἀποτέλεσμα εὐκόλο. Κάθε ἔργο τὸ κρίνουμε ἀπὸ τὴ γλώσσα του καί ἀδιαφοροῦμε γιά τὴν ποιότητα τοῦ περιεχομένου του. Καί τὸ συμπέρασμα ἀμεσώτερο. Ὁ ποιητὴς κινηγὰ πρὸ παντός γλωσσικῶς δάφνης, μέ θυσία τῶν νοημάτων.

Ἀμα χαμηλόσουμε κατὰ ἕναν τόνο τὴν εἰσαγωγὴν αὐτὴ θά βρεθοῦμε στήν καρδιά τῆς ἐντύπωσης πού ἀφίνει τὸ διάβασμα τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλῆα.» Γλῶσσα πλούσια, μέ πλούτο ἐπιδεικτικὸ καί λίγο φορτικὸ. Γλῶσσα περεχρυσμένη κοσμήματα σὰν κυρία ὀψίλονται μέ γιορτερὴ περιβολή. Ἐπίθετα πνευμαραδιασμένα σὰν μυρμηγκία πού ἀποδητοῦν, στρώχονται μπρὸς στὰ μάτια τοῦ ἀναγνώστη μέ δυσκολοζουμένη ἐπιθυμία νά σκλαβώσουν τὴν προσοχή, νά θαμπώσουν. Παράκαιρη ἐπίδειξη πολυμάθειας, στίς καλλίτερες στιγμῆς καταστρέφει τὸ αἶσθημα, πνίγει κάθε ζωή, κάθε λυρισμό, στή γέννα του. Μερικῶς προσπάθειες φιλοσοφικῆς σκέψης, σκορπισμένες δώθε κειθε, φανερόνουν νοήματα μέτρια, κακοσχεπασμένα ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴ τῆς ἐκφρασης καί τῆς εἰκόνας.

Οἱ ἀδιάκοπες ἀντιθέσεις, ἡ ἐκζήτηση τῆς εὐκόλης couleur locale, οἱ δυνατοί, οἱ φωνακλάδικοι χρωματισμοί, μᾶς ξοναγυρίζουν στή χειρότερη ἐποχὴ τοῦ ρομαντισμοῦ, στὰ φανταχτερά του ψευδοστολίδια, στίς συμβατικῶς του μεθόδους. Καί ἀπάνω ἀπ' ὅλα, δουλικὴ μίμηση τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν γεννᾷ δυσφορία, ὄσες φορές μάλιστα ἡ νεώτερη σκέψη ζητᾷ

νά ἐκδηλωθεῖ μέ τὰ μέσα τεχνοτροπίας ξένης πρὸς τίς ἀνάγκες της. Γιατί εἶναι φανερό ὅτι τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἔχουν καί τὴν τεχνοτροπία τῶν τῆν φυσικῆ τῆν ἀβίαστη καί τὸ ξέχωρο ὄφους τους, πού ἀνταποκρίνονται καί σέ εἰδικῶς ἀνάγκες καί σέ εἰδικῶς ἀντιλήψεις καί σ' ἄλλους χρόνους. Κάθε κορινθί μίμησή τους εἶναι ἕνα pastiche, ὅπως λένε οἱ Γάλλοι, καί pastiche πού ἔχει τίς ἀξιώσεις τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλῆα» εἶναι ἐπιχείρηση ἐλάχιστα βίσιμη.

**

Ὁ πρόλογος τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλῆα» μᾶς δίνει τὴ ρητὴ ὑπόσχεση πῶς, γιά νά ξεπνήσει τίς σύγχρονες ἀποκαρωμένες ψυχές, τὸ τραγούδι τὸ ἥρωϊκὸ θ' ἀρχίσει:

Τραγούδι τῶν ἡρώων! Ἐμπρός, τραγούδι τῶν ἡρώων!

Ἀπάνου ἀπὸ τὰ πόσταχα, ἄναψε ὃ φλόγα, λάμψε

Καί ὅμως μάταια θ' ἀναζητήσῃ κανεὶς τὴ φλόγα τοῦ ἡρωϊσμοῦ στὸν καταρράκτη τῶν δεκαπεντασύλλαβων πού ῥεῖ ἀκράτητος σέ δώδεκα λόγους. Τὸ ἔργο καί κατὰ τὴ ρητὴ δήλωση τοῦ ποιητῆ:

Ἔβγα καθάρα μου ἐπικὴ μεσ' ἀπ' τὸ μονοπάτι

φαίνεται νά εἶναι ἐπικό. Ἐντούτοις καμμιά πλοκή, κανένα ἐπεισόδιο δὲν δικαιολογοῦν αὐτὴ τὴν κατάταξη. Ὁχι βέβαια πῶς τὰ φιλολογικὰ εἶδη πρέπει νάχουν ὀρισμένες τάξεις καί περιορισμούς. Ἀλλὰ ἐπὶ τέλους ἕνα ἔπος πού βαστᾷ συγκρατητῶς 180 σελίδες, ἂν δὲν ἔχει ὀσοδήποτε ἀπὸ ἐπεισόδιο νά ἱστορήσῃ, θά φανερωθεῖ ὀλότελα ἀσυνάρτητο. Καί ἂν ἀκόμα θεωρήσουμε τὸ ποίημα αὐτὸ ὡς ἕνα ἕμνο τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, καί πάλι θά βροῦμε πῶς ἡ μεγάλη μορφή τοῦ Αὐτοκράτορα, ἀντὶ νά σιιάζει ὄλο τὸ ἔργο, μέ πολλὴ δυσκολία καταφέρνει ν' ἀνακίψει ἀπὸ τὸν ὄγκο τῶν λέξεων πού τὴν πνίγει. Καί βέβαια τὸ ταξίδι του στὴν Ἀθήνα πού, μέ πολλὰς παρεκβάσεις, περιγράφεται ἀπὸ τὸν Γ' ἕως τὸν Ι' λόγο, δὲν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ, οὔτε εἶναι, πλοκή. Εἶναι ἴσως μιὰ ποιητικὴ γεωγραφία, μέ λίγα διαλεχτὰ μέρη. Καί ἐνῶ σ' ὄλο αὐτὸ τὸ ταξίδι τὰ βουνὰ τὰ ποτάμια, οἱ πόλεις, σὲ ἀδιάκοπη προσωποποίηση, μιλοῦν καί ρητοροῦν ἐνῶ δίνονται εὐσημα στίς διάφορες φυλές πού ἀποτελοῦν τὸν στρατὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς συνοδείας, ἐνῶ περιγράφονται μέ ἐπίμονη λεπτολογία τὰ ἄρματα καί οἱ φορεσιές, τὰ λάβαρα καί τὰ νάκαρα κλπ. ὁ κακότυχος Αὐτοκράτορας, ἄψυχο ἀνδρείκελο, ἄβουλο σιιάχτρο, σιὰ κάποιον ὑποθετικὸ ἄρη, σέφνεται χωρὶς θέληση, χωρὶς σκέψη, χωρὶς δράση πρὸς τὸ τέρας τοῦ ταξιδιοῦ του.

Μόλις μιὰ φορά, σὲ καμμιά δεκαριά στίχους, μέ κάποια ἀπελισμένη προσπάθεια ξεπνᾷ στὴ δράση καί ὁ ἥρωας τοῦ ποιήματος καί, σὰν ἄνθρωπος μέ σάρκα, πολεμᾷ καί νικᾷ τὸν Βάρδα τὸν Φωκά, «τῆς λεβεντιάς τ' ἀστέρι.» Καί ἀμέσως ξαναπέφτει στὸν πρωτογενεῖο του λήθαργο.

Στὸν ΙΑ' λόγο δοκιμάζει πάλι μιὰ στιγμὴ ἡ σκέψη τοῦ Αὐτοκράτορα νά ἐκδηλωθεῖ σὲ μιὰ ὑποφαντασία πού τοῦ ἀνοίγει τὸ μέλλον καί τὸ φανερόναι τὴ θλιβερὴ τύχη τῆς Αὐτοκρατορίας του. Ἀλλὰ κα' ἐκεῖ μὲν ἡ τραγικὴ καταστροφὴ χαράζει στὰ μάτια τοῦ ἥρωα τίς ματωμέ-

νες σκηνοθεσίες της, ή πολυμάθεια του ποιητή άδόκητα φροντίζει να συγχίσει το μοναδικό δράμα με ένα σωρό παρεκβάσεις. Και έτσι καταντά ξαφνισμένος ο πολυμάχος Βασιληάς, να στοχάζεται τις άλόμοιες εικόνες που το παράξενο ποιητικό καλειδοσκόπιο του κ. Κ. Παλαμά του παρουσιάζει με βιαστική αυταρέσκεια, δηλαδή: την εφεύρεση του μπαρουτιού, την ανακάλυψη της Αμερικής, τον Κίτρινο Κίνδυνο, όπως τον λένε οι έφημερίδες, την Κεφαλοκρατία (Μαμωνάς, αντίχριστος, τέρας, σερπετό και σταυραϊτός) την Βασιλεία του Φτωχολέοντα που είτανε λέοντας και είτανε ό Σοσιαλισμός και

«σταμνί βαστά, σπαθί βαστά για να τα σφάζη τα "Έθνη»
και, και, και.

* *

Δικαιολογημένα οι παρακάτω κρίσεις θα μπορούσαν να θεωρηθούν είσηγημένες από προκατάληψη, αν αυτό το έργο δεν χορηγούσε άφθονο τον τρίγο των παραδειγμάτων, σε κάθε σελίδα ίσως. Στίχοι σαν κι' αυτούς:

Λουρίκια, χρυσοκλίβανα, βαριά, άλαφρά, πλεμένα,
πελεκημένα, τορνεύτα, γερά μαστορεμένα,
χυτά. Κι' από βοϊδόπετσο σκουτάρια και από άτσάλι,
σπαθιά, δοξάρια, δρέπανα, σφεντόνες και κοντάρια
με προσωπίδες χάλκινα κασίδια και σαίτες,
κι' άπελατίκια και πελέκια, άγκίστρια και καμάκια κλπ.

ή σαν κι' αυτούς

Καισάροι, έξάρχοι, μάγιστροι, δομέστικοι, δοικάδες,
ταξάτοι, ταξιδιάρηδες, άκρίτες, άπελάτες
σπαθάρηδες, δρουγγάρηδες, καβαλλαρέοι, άρμάτοι,
κατετανέοι, άρχοντολόγια, ταπεινοβγαλμένοι,

Λίμια, νούμερα, σχολές των άσκεριών ξεφτέρια
θειηματάροι, ρογιαστοί, κατάφραχτοι, άλαφρίτες

μαζεμμένοι από κάποιο έγχειρίδιο της Βυζαντινής ιστορίας, ή στίχοι που άραδιάζουν τις όνομασίες της Θεοτόκου με φορτική έπιμονή

Παντάνασσα, Έλεούσα,
Γλυκοφιλούσα, Ακάθιστη, Γιάτρισσα, Πονολύτρα
Παραμυθιά, Περίβλεφτη, Πανάχραντη, Όδηγήτρα
Αντιφωνήτρα, Τριχερούσα, Βαγγελίστρα, Λαίφρα
Γοργοεπίση, Αθηναία, Ρωμαία, Φανερωμένη. κλπ.

δεν ξέρουμε αν έπιρηστούν κανένα ποιητικό σκοπό, ή τουλάχιστον καμμίαν ανάγκη ένότητας του έργου, άσφαλώς όμως άποβλέπουν σε επίδειξη πολυμάθειας. Πλεονάζουν οι ρομαντικές εικόνες, σαν κι' αυτή, που με τις σνειθισμένες άντιθέσεις κινηγάνε την κατάπληξη του άναγνώστη:

Αθηνά: όχι Αθηνά Σοφία,
βιβλίο κρατάς και σκύβοντας άπάνου του διαβάζεις

και με κοντύλι σίδερο σε φύλλα άτσάλι γράφεις
σφαίρα το πόδι σου πατά και σά να τήνε σπρώχνη
και ή σφαίρα άστέρι, και τάστέρι κόσμος, και γυρίζει

Η τελευταία μάλιστα εικόνα που προσθέτει, στην ήδη πολυάσχολη Σοφία, και το γύρισμα του κόσμου που είναι άστέρι που είναι σφαίρα, φαίνεται κάπως άφελώς καμική. Δυσαναλογία μεταξύ της προσπάθειας να παραχθή έντύπωση τρωμακτική, και του μέτριου άποτελέσματος:

Και να παρακάτω κακόζηλη χρήση της δημοτικής:

Την Πολιτεία τή σέρνει ό Πόλεμος κι' ή Βία τή σέρνει
στάνθισμα για τό μαρασμό, στή χάση για τή φέξη

Στη «χάση για τή φέξη» (!:)

Πιο πέρα έμφαση παιδική ή όποια θυμίζει, στις κακοκαμωμένες έπιθεωρήσεις, την έμφάνιση καμμάς μοδιστρούλας, που έξηγά στο κοινόν τί παριστάνει:

Δέντρα, άντιροίματα πατώ και ξερριζώνω και όλα
με τή φωτιά ξεπαστρευτής και χτίστης με τό αίμα
και γυμνά στρώνω και κρουστά τάλωνα στρογγυλεύω
γιομίζοντάς τα με καρπούς του θέρου και του τρύγου
Μά έγώ είμ' ό Πόλεμος, μά έγώ είμ' ό Πόλεμος....

Όσο για την ποιότητα της φιλοσοφικής σκέψης παραθέτουμε εδώ ένα δλόκληρο άπόσπασμα, που στην άντίληψη του ποιητή βέβαια θα είναι από τα πιο άψηλονόητα.

— Όσο άνοιχτοί είν οι ούρανοί, τόσο τεράστια μέσα
στον ούρανών άπλώνονται την άπεραντοσύνη
του ήλιου τά βασιλέματα κι όσο κι' οι αιθέρες είναι
ξάστεροι, τόσο είν' οι άχνοι σαν ξαφνικές φοβέρες
άπό τά έγκατα κι' οι άχνοι της θάλασσας της μάννας
ύψώνονται, μεστώνονται, και, σύννεφα, του κόσμου
τό σκότος, τό δριμόχολο και τή φουρτούνα φέρνουν,
για τό χαμό ή για τάνθισμα, ξολοθρεύτες ή πλάστες
όσο να πέσουνε ξανά στην θάλασσα της μάννας
τά έγκατα, από τό νερό για τό νερό, καθάρια,
και μ' όλο τους τό θόλωμα, τά σύννεφα, σημάδια
στον κύκλου τά γυρίσματα που άνεβοκατεβαίνουν
του νόμου του κυβερνητή θνητού και θείου, των όλων.

Ας άφίσουμε κατά μέρος την παρακάωρη έμφάνιση του στίχου του Έρωτόκριτου,

στον κύκλου τά γυρίσματα που άνεβοκατεβαίνουν

που βέβαια σε καμιά άναγκαστική συνοχή νόηματος δεν βρίζεται με τους άλλους στίχους.—Από τό κομμάτι δλόκληρο άδύνατο να συναρμολογηθεί νόημα δεμένο. Οι πρώτοι τέσσερεις στίχοι είναι άπλές βεβαιώσεις: "Όσο πλάτύτερος είναι ό ούρανός τόσο πιο ευρύχωρα άπλώνονται τά βασιλέματα του ήλιου, κι όσο καθαρώτεροι οι αιθέρες τόσο οι άχνοι μοιάζουν ξαφνικές φοβέρες. Η πρώτη βεβαίωση μαθηματικά άναμφισβήτητη, ή δεύτερη ζήτημα

γούστου.—Οι επίλοιποι όμως σίχοι, υποθέτουμε να εξηγοῦν τὴ θεωρίαν τῆς βροχῆς, «ἀπὸ τὸ νερὸ γιὰ τὸ νερὸ» ἢ τὸν νόμο τῆς συντήρησης τῆς δυνάμει, μετὰ τὴν προσθήκην ὅτι, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ νερὸ ἀχνός, σύννεφο καὶ ὑστερὰ πάλιν νερὸ, χρειάζεται χρόνος:—*Ὁχι*;

*
**

Θάνα ριζικὸ ἀδικημένους οἱ γνώμες αὐτές, ποῦ ἐπήγασαν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ἐντυπώσεις τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιληᾶ» ἂν πάρουν γενικότερη σημασίαν καὶ ἂν θεωρηθῶν ὅτι ἀγκαλιάζουν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ κ. Κ. Παλαμά.—
Ὁύτε ἡ δικαιολογημένη ἐπιβολὴ τοῦ ποιητῆ οὔτε ἡ ξεχωριστὴ θέση ποῦ κρατοῦν στὴ σύγχρονη ψυχὴ ἢ τεχνουργία του καὶ ἡ σκέψη του, μποροῦν πιά νὰ συζητηθῶν.

Ἐδῶ προσπαθήσαμε μονάχα ν' ἀντιγράψουμε, μετὰ ἀπερίφραστη εὐκρίνεια ἕνα ἔργο ποῦ βρέθηκε νὰ συγκεντρώνῃ, μεγαλοποιημένα καὶ ἀποκρυσταλλωμένα τὰ ἐλαττώματα του κ. Κ. Παλαμά, σὲ ὀριστικὸ ὑπόδειγμα, σὲ «ὑπόδειγμα πρὸς ἀποφυγὴν».

Εἶναι γνωστὸ πῶς ὁ κ. Κ. Παλαμάς, κάτοχος ὅσο ἕνας ἢ δυὸ μόλις στὴ Ρωμηοσύνη, τῆς γλώσσας τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν αἰσθάνεται ἀπεριόριστη λατρεία στὴ γλώσσα αὐτὴν καὶ συχνὰ παραβλέπει πῶς, στὴν ἄδολή τῆς μορφῆς, εἶναι πιά λίγο ξένη πρὸς τὶς σημερινὰς ἀνάγκες.—Καί, ἴσως, ὀδηγημένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πυργώσῃ μνημεῖο στὴ λατρεία του αὐτῆ, σκόπιμα παραμέρισε τὸ αἶσθημα καὶ τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸ τελευταῖο του ἔργο, γιὰ ν' ἀφοσιωθεῖ ὀλόφυγα στὸ μουσικὸ θρόισμα τῶν λέξεων καὶ στὴς ρητορείας τοῦς μάταιους ἤχους.

Ὅσοι ὅμως τὴν Τέχνην ἀγαποῦν μόνο γιὰ τὸν ψυχικὸ πλοῦτο ποῦ ξυπᾶν, ἐνσυνείδητα πρέπει νὰ στραφοῦν πρὸς τὰ παραδείγματα, ποῦ μετὰ φιλάργουρη διστακτικότητά χαρίζει ὁ κ. Ι. Ν. Γρυπάρης, καὶ νὰ κρατοῦν πολύτιμο ἐγκόλπιο τοῦς ἐκλεκτικούς σίχους τῆς ὑπέροχης Σάτιρας:

Μὰ ἡ Τέχνη τὰ κοινὰ στοιχεῖα κορφολογᾷ
καὶ ἀπ' τάνθη τῶν πραγμάτων
Τὸ τριδίπλο τρυγᾷ
τὸ ἀπόσταγμά των.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΔΙΠΛΗ ΔΗΛΩΣΗ

Τὸ περιοδικὸ μας δὲν εἶνε, οὔτε συνέχεια κανενὸς προηγούμενου περιοδικοῦ, οὔτε ὄργανο κανενὸς συλλόγου.

Στὸ ἀνυπόγραφο πρόγραμμα ποῦ ἐδημοσιεύσαμε στὸ πρῶτο τεῦχος διατυπώνουμε καθαρὰ τὶς ἰδέες μας καὶ εἴμεθα μόνοι ὑπεύθυνοι γι' αὐτές.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΤΡΟΠΑΙΑ

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποῦ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κατακύλησε στοὺς δρόμους, καὶ πῶς χαμηλὰ ἀκόμα, στὰ χρονογραφήματα τῶν ἐφημερίδων, ἡ λογοτεχνία ἔπρεπε ν' ἀδιαφορήσῃ ὀλίγε ὄχι μόνο γιὰ τ' ἀποτελέσματα ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ χυπτήματα ἀκόμα τῆς γλωσσικῆς πάλης. Ἐπειτα εἶναι ἀλήθεια πῶς καθαυτὸ γλωσσικὸ ζήτημα, «μέσα στοὺς κόλπους» νὰ ποῦμε τῆς λογοτεχνίας, δὲν ὑπάρχει πιά, γιὰ τὸν ἀπλοῦστατατο λόγο ὅτι δὲν ὑπάρχει σήμερα καθαρευουσιάνικη λογοτεχνία.

Ἀλλὰ ἡ γραπτὴ γλώσσα, ἔξω ἀπὸ τὶς φιλολογικὰς ἀνάγκες, εἶναι ἀπλὴ «σηματικὴ» δηλαδή μιὰ χοντροκομμένη σύμβαση ὅπως τὰ μασσωικά σημάδια. Ἔτσι, οἱ νόμοι, τὰ ὑπηρεσιακά ἔγγραφα, οἱ δικαστικὰ ἀποφάσεις, οἱ βουλευτικὰς ρητορείες, οἱ ἐναρκτήριοι λόγοι, εἴτε γράφονται σὲ μιὰ σημαντικὴ ποῦ βάση ἔχει τὴν καθαρεύουσα, εἴτε τὴ δημοτικὴ, εἴτε τὸ volaruk, τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει σημασίαν καμμιὰ. Γι' αὐτὸ, ἐφόσον τὸ κράτος δὲν δοκιμάζει — γιὰ δὲν μπορεῖ — νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ στὴ λογοτεχνία μιὰ γλώσσα, δὲν καταλαβαίνουμε τί ζητᾷ στὴ βάση ἀνεμοζάλῃ τῶν διαδηλώσεων καὶ τῶν βουλευτικῶν συζητήσεων ἕνας λογοτέχνης. Ἄν αἴριο τὸ Σύνταγμα ἐθέσει τὴν δημοτικὴν γιὰ ἐπίσημη γλώσσα τοῦ Κράτους, μήπως θάλλαζαν ὄχι τὰ πράγματα, ἢ ὁ βίος θὰ γίνονταν αἰσθητικότερος γιὰ τὶς σβυσμένες ψυχὰς; Ὁλὴ ἡ συμβατικὴ ζωὴ τῆς κοινοτοπίας θάστρωνε σὲ εἰκοσιεπτά — δημοτικὰς ἂν θέτε — φράσεις τὶς προχειρὲς ἀνάγκες τῶν μικροσυμφερόντων καὶ τῶν ψευτοπατριωτισμῶν, ἐνῶ παραλλήλῃ, ἀκατανόητη καὶ περιφρονημένη ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν ψηφοφόρων ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ γλώσσα τῆς θ' ἀκολουθοῦσαν τὸν μοναχικὸ δρόμο τους.

Ἀλλὰ τότες σὲ τίνας κεφάλι ἐφύτρωσε ἡ σκέψη νὰ βάλῃ στοὺς ἐκλογεῖς ζήτημα ἐκλογῆς γλώσσας; Κολλημένο στὸν λογοτέχνη ποῦ ἀκολουθᾷ τὶς αισθητικὰς ὑποχρεώσεις του, εἶναι ἕνα παράσιτο: ὁ Φανατικός. Ὁ Φανατικὸς εἶναι πνεῦμα ἀπλὸ ποῦ νομίζει πῶς λογικεύεται, καί, ὅπως ξέροισιν, ἡ χειρότερη μορφή τοῦ φανατισμοῦ εἶναι ἡ λογικοφάνεια. Ὁ Φανατικὸς ἀνακάλυψε τὴν ἰδέαν, δηλαδή μιὰ θεοσκειά, μετὰ τὴ δογματικὴ τῆς, μετὰ τὶς ἀπαγορεύσεις, τὸν δεκάλογο καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τῆς. Ὁ Φανατικὸς ἐφύτρωσε τὸν τρίχινο σάκκο, καὶ πῆρε τὸ ραβδί τοῦ ἱεραπόστολου καὶ βγήκε νὰ κηρύξῃ τὴν Ἰδέαν, νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ προσηλυτίσῃ τοὺς ἀνίδεους, ἐκείνους ποῦ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ σκέψη καὶ τέχνη καὶ Καλόν. Ὁ Φανατικὸς ἀνακάλυψε πῶς ἡ δημοτικὴ γράφεται γιὰ νὰ τὴν καταλαβαίνει ὁ λαὸς καὶ ὄχι γιὰ αισθητικὸς λόγους: καὶ ἔτσι ἐφεύ-

ρηκε την βιομηχανική γλώσσα και τους γλωσσολογικούς νόμους της αναλογίας, και έπιασε δουλειά: μετάφρασε όπως μπορούσε το Ευαγγέλιο, και τη Χημεία, και το καρβονικό ξυνό, τσαλαπάτησε με τα χοντροπάπουτσα του παντού, ίδρυσε «συντροφιάς», έκαμε προπαγάνδες, έγινε φόρτωμα του κάθε κακομοίρη, αφόρισε όσους δεν τον ακολουθούν, υπεράσπισε ακάλεστος την Τέχνη ως πού, ένα καλό πρωί, στο γύρισμα του δρόμου, βρέθηκε κατάμουτρα με τον Κ α ι ρ ο σ κ ό π ο. Ο Καιροσκόπος, είναι γνωστός, είναι γείτονάς, μας είναι φίλος μας, είναι συγγενής μας. Περιττό να τον συστήσουμε.

Και δες φορές ο Καιροσκόπος συναντηθεί πρόσωπο με πρόσωπο με τον Φανατικό είναι αδύνατο να μην προηγηθούν όμηρικά ύβρεολόγια και να μην ακολουθήσει αλλά όποιος είναι θωρακισμένος κατά της αηδίας που προξενεί αυτή η βατραχομινομαχία, και θέλει να γλεντήσει τις λεπτομέρειες, ως όρισει, οι εφημερίδες κοιτούνται αυτού.

Τώρα, μερικά πράγματα βρίσκονται άηχλότερα από τα γροθοζοπήματα του Φανατικού, του Καιροσκόπου και των Ανίδων. Παρ' όληγον να ξεχάσουμε να πούμε πως αυτά τα μερικά πράγματα δεν τα φτάνουν ούτε τα βρωμόξερα των πλειονοψηφιών.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

PIERRE LOUYS

Ο Pierre Louys από μια μελέτη στον «Mercur de France» είναι πρωί απ' όλα ποιητής. Το πιερό πρόβλημα του ανθρώπινου μέλλοντος τον άπασχολεί άρκετά. Μά η άρχαία σοφία μάς έσυμβούλευσε να λημονήσουμε το παρελθόν και το μέλλον και έτσι κατένυσε την παγκόσμια άγνοία. «Αν σ' έσένα δεν ξεύρεις παρά μόνο το παρόν ζήσε τουλάχιστον μέσα στο παρόν . . . » Είναι η διδασκαλία του Λουκρήτιου, του Έλικούρου και του Πλάτωνος, και από μια μεριά, ίσως, είναι και η ήθικη του Νίτσε. Δεν πρέπει να ικανοποιούμε τις ταπεινές και άμυεσες χονδροειδείς όρέξεις μας, όφειλουμε να ζούμε με τό σκοπό πως να έξυψοθούμε και να γίνουμε κύριοι του έαυτού μας.

Τό εφημέρο δεν προσδίδει μια ψεύτικη νότα στους στίχους του. Είναι κάθε έποχης. Και από τό ψήλωμα του πέργου που κυτάζει τη θάλασσα, ό Λέανδρος είμποροδσε να τους πει στην Ηρώ, όπως ό Τρωίλος στην Κρυσίδα του, όπως ό Τριστάνος στην Ίζόλντα. Είναι αυτή η αντίληψη της ζωής όπως την έσχημάτισε ό συγγραφέας που δημιούργησε τό ποίημα, που τό καθιστά τόσο βαθύ, τόσο σπάνιο και τόσο άπλό, και του δίνει μια καθαρή και ζωντανή ζωή. Άκριβεια, φως, αυτά είναι τα χαρακτηριστικά της τέχνης του Pierre Louys. Ο έρωτας κι ό θάνατος κρατούνται άγκαλιασμένοι στο κατώφλι του βιβλίου του. Βασανισμένος από την ιδέα του έκμηδενισμού φαίνεται σά να θέλει να σπρώξει τους ήρωές του να ζήσουν, σά να συγκεντρώνει την ένέργειά τους και τό πνεύμα τους σε γλήγορες και βίαιες πράξεις. Κι αν κάποτε τους έξερεθίζει στο πάθος, βάζει σε αντίθεση τον βασιλέα της Τρυφήμου, τό νοχηλή κ' έπεικη. Μπροστά στην τελειωτική σκιά, ή δράση και ή όκηνηρία ίσορροπούν και αντίσταθμίζονται. Η ήθικη του δεν είναι ή ήθικη του Ζακατούστρα. Είναι ή μεγάλη άνθρωπιστική ήθικη πριν τη χαλάσει βέβαια ή φιλογολική αισθαντικότητα του ρομαντισμού. Δια-

φεντεμένη από μια καθαρή λογική ή αισθαντικότητα αυτή ένδιαφέρεται για την όμορφιά. Θέλει να φωντώσει σε άρμονία, μά έχει πάντα για πηγή της την άνθρώπινη συγκίνηση.

Τά ρομάντζα του τά ειλαν βιβλία σάρκας: επί πλέον, όμως, είναι βιβλία όπου ή άρχική έπιθυμία παρουσιάζεται τότε μόνο ωραία και έπαινετή όταν έξυψώνεται από τον πόνο και την σκέψη ή από την άμοιβαί όρμη του ένός προς τό άλλο. Στα βιβλία του καμιά μοιχία. Μά έρωτες έλεύθεροι, κορίτσια κ' έταίρες, κόκκινα και άσπρα τριαντάφυλλα, πλουκέτο φω' τουλουσμένο απ' τό γαλάζιον σφρανό μ' όλη τη φαντασμογορία του ύφους'

PAUL FORT : Η ΘΑΛΙΨΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Je ne chante (Magny), je pleure mes ennuis :
Ou pour le dire mieux, en pleurant je les chante
Si bien qu' en les chantant, souvent je les enchante :
Voilà pourquoy (Magny) je chante jours et nuits.

Έτσι πολλές φορές — όπως τραγουδώντας ή κλαίοντας συνέθεσε τη στροφή αυτό ό Joachim du Bellay — άνακατατέουμε τό γέλιο με τό κλάμμα, χωρίς να ξεύρουμε αν γελάμε ή κλαίμε ή αν αισθανόμαστε εύχαρίστηση ή δυσάρεσκεια. Ποιάς ξεύρει στη «Θλίψη του Άνθρώπου» αν ό Ποιητής σπαράζει από τό γέλιο ή απ' τό κλάμμα όταν σηκώνει ό Νεκρομάντης τά ρούχα του, ή όταν τό μάτι του πληγωμένου άλαφιού πεπλώνεται και δακρύζει, ή όταν ό Τρελλός Μουσικός του έτοιμάζεται χαρούμενος να κάμει τον καλό Θεό να χορέψει και ό Θάνατος του ψιθυρίζει σ' αυτή για κάτι που δεν υπάρχει, μήτε τό γ α λ ά ζ ι ο που τραγουδάει, κ' όμως είναι χαριτωμένη ή ιστορία. Ο Δημόκριτος αισθάνεται και γνωρίζει πολύ καλά ότι αν δε γελούσε στην άρχή, θά εκλασε και αυτός, και τό γέλιο του δεν είναι μήτε πού χαρούμενο, μήτε όλιγότερο φιλοσοφικό από τό δάκρυα του Ήρακλείτου.

Είναι γνωστός ό τέλειος στίχος του Paul Fort άλλοτε πλείριος και άλλοτε τρυφερότατα είδυλιακός, είναι γνωστή ή ποιητική μεγαλοφυία του που έξέμνησε σε τόσον εύμορφes Μπαλλάντες τόσα όραία πράγματα, που μπορούν να μεταφερθούν ως άρτιες άξίες στο παγκόσμιο όραίο, ώστε να μη ξεφρνίζει τον άνεγκνώστη ή σχεδόν πλαστική τελειότητα της «Θλίψης του Άνθρώπου» που νομίζει ότι είρίσκεται σ' ένα κύκλο πολύμορφης όμορφιάς.

ΤΟ ΙΡΛΑΝΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η σημερινή των πόλεων λογοτεχνία δεν παρουσιάζει άφθονία και πλούτο, παρά στα συνέτα, στα πεζά ποιήματα και σ' ένα δυό καλοδουλεμένα βιβλία, τά όποια όμως δεν έχουνε καθόλου σχέση με ό,τι άποτελεί τό βαθύ και κοινό ένδιαφέρον της ζωής. Αυτός είναι πάντα κάποιος άφορισμός της σχολής: του σημερινού Ίρλανδικού Θεάτρου, όπως τον έγραψεν ένας από τους άρχηγούς του ό Synge και όπου βασίζονται σήμερα όλοι σχεδόν οι νέοι Ίρλανδοί συγγραφείς, αν έξαίρεσει κανείς τά διηγήματα και τά μυθικά ποιήματα του Sharp ή με τό ψευδώνυμο Fiona Macleod και τά δραματικά ή λυρικά δοκίμια του Yeats. Όλοι οι άλλοι τείνουν σ' ένα δικό τους είδος πραγματισμού, αν είμπορεί να λεχθεί πραγματισμός μιά

προσπάθεια νά γράψουν ένα έργο, τὸ ὁποῖον νά ἔχει ὡς μορφή τή φλογερή, θαυμάσια καὶ τρυφερή λαϊκὴ φαντασία,

Ὁ J. M. Synge καὶ ἡ Lady Gregory εἶναι οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ θεάτρου πού ἀρχινᾷ ν' ἀνθίξει στὸ Δουβλίνο.

HAN RYNER

Τελευταῖα οἱ φίλοι τοῦ Han Ryner ἐγόρτασαν μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ «Πέμπτου Εὐαγγέλιου». Φιλόσοφος ὑποκειμενιστῆς, στὴν ἠθικὴ, δὲν παραδέχεται δράση ἐξωτερικὴ γιατί δὲν ὑπάρχει ἐξωτερικὴ βεβαιότητα, τὸ πᾶν εἶναι ἀμφιβολία καὶ ἡ ὑποψία δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἱστορία τῆς τρομακτικώτερης τῶν ἀμφιβολιῶν, καμμιά ἐπιστημονικὴ, καμμιά ἠθικὴ βεβαιότητα. Τὸναντίον ὑπάρχει δράση ἐσωτερικὴ ἀδιάκοπη, γενναία, ἀποτελεσματικὴ καὶ ἀπὸ αὐτὴν πηγάζει ἡ εὐτυχία. Τὰ συμβάντα, αὐτὰ καθαντὰ ἀδιάφορα, εἶναι εὐκαιρία γιὰ νά γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας, εἶναι τὰ σφυριά πού ἔδωσε τὸ Πεπρωμένο στὸν ἄνθρωπο γιὰ νά σκαλίζει τὸν ἑαυτό του.

Ὑπὸ μεταφυσικὴν ἔποση, στὴ «γραμμικὴ» ἀλήθεια τοῦ χριστιανισμοῦ, προτιμᾷ τὴν ὑπόθεση τοῦ κύκλου, ἢ μᾶλλον τῶν αἰώνιων κύκλων, πού ἦταν καὶ ὑπόθεση Πλατωνικὴ καὶ μοιάζει μὲ τὸ «μεγάλον γυρισμὸ» τοῦ Νίτσε. Πολλὲς φορὲς ἐπανερχεται στὴ σύλληψη «τῆς μεγάλης χρονιάς» ἢ ὁποῖα περιλαμβάνει ὅλα τὰ πράγματα ὅλων τῶν καιρῶν καὶ ὁ Ψυχόδωρὸς του ἀφοῦ μισοῖδε τὸν κύκλο σὰν ἓνα σκόρπισμα τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον ἀκολουθούμενο ἀπὸ μιὰ νέα συγκέντρωση τοῦ Θεοῦ, δὲν εἰμπορεῖ νά ἐγκαταλείψει τὴν ἰδέα μιᾶς ἀτελεύτητης καλλιτέρευσης.

ΑΠΟ ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀναδημοσιεύομε ἀπὸ τὴν «Κρητικὴ Στοά» τοῦ κ. I. Δ. Μουρέλου τὸ ἀκόλουθον ποίημα τοῦ κ. Καβάφη.

ΜΑΡΤΙΑΙ ΕΙΔΟΙ

Τὰ μεγάλεια νά φοβάσαι, ὦ ψυχὴ.
Καὶ τὲς φιλοδοξίες σου νά ὑπερνικήσεις
ἂν δὲν μπορεῖς, μὲ δισταγμὸ καὶ προφυλάξεις
νά τὲς ἀκολουθεῖς. Κι ὅσο ἔμπροστά προβαίνεις
τόσο ἐξεταστικὴ, προσεκτικὴ νά εἶσαι.

Κι ὅταν θὰ φθάσεις στὴν ἀκμὴ σου, Καῖσαρ πιά
ἔτσι περιωνύμου ἀνθρώπου σχῆμα ὅταν λάβεις —
τότε πρὸ πάντων πρόσεξε σὰν βγεῖς στὸν δρόμον ἔξω,
ἔξουσιαστῆς περιβλεπτός μὲ συνοδεία,
ἂν τύχει καὶ πλησιάσει ἀπὸ τὸν ὄχλον
κανένας Ἀρτεμίδωρος, πού φέρνει γράμμα,
καὶ λέγει βιαστικὰ «Διάβασε ἀμέσως τοῦτα
«εἶναι μεγάλα πράγματα πού σ' ἐνδιαφέρουν»,
μὴ λείψεις νά σταθεῖς μὴ λείψεις ν' ἀναβάλλεις
κάθε ὁμιλίαν ἢ δουλειά μὴ λείψεις τοὺς διαφόρους
πού χαιρετοῦν καὶ προσκυνοῦν νά τοὺς παραμερίσεις
(τοὺς βλέπεις πρὸ ἀργά) ὡς περιμένει ἀκόμη
κ' ἡ Σύγκλητος αὐτὴ, κ' εὐθύς νά τὰ γνωρίσεις
τὰ σοβαρὰ γραφόμενα τοῦ Ἀρτεμίδωρου.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ